

ВАЛЕРИ ПЕТРОВ

САМОИЗГАРЯНЕ*

Ян Палах не е между живите вече,
Ян Палах е нейде далече, далече,
Високо там нейде във въздуха син,
над Прага трептящ като гъх на бензин.
Един миг, едно тяло с пламтящи коси -
преди миг само бил си и вече не си...
Ян Палах го няма, а у нас нито звук.
Ян Палах го няма, а ний сме си тук,
и бензинът е нашият и го помниме ние
как във лъскава струя от сондата бие
и как с него по бузите се мажат със смях
Ванюша, Катюша, Алексей, Абдулах!
Филми, книги, идеи, къде сте в живота?
Нима сте измислица на два Дон Кихота
и нищо, и нищо от вас не остава,
освен това облаче от дим над Вълтава
и тоз вик "Свобода!" едва чут, едва чут
в януарския въздух, синьо-розов от студ?
Ян Палах го няма и така ни се пада -
сега всеки си има своя вътрешна клада,
на която, страхлив, разтреперан и ням,
се самоизгаря от мъка и срам!

* Стихотворението е четено на Голямото литературно четене, организирано от "Кръг' 39" на 5.XII.1989 г. - Бел. р.

ПОЕЗИЯТА ДНЕС

ЕДВИН СУГАРЕВ

ОПИТ ЗА ЕДНА ВЪЗМОЖНА ДУХОВНА ЕКОЛОГИЯ

Струва ми се, че едва ли скоро ще прозрем го дъно цялата цинична безпощадност, с която миналото ни бе осквернено и отнето. Това, което е зад нас, не ни принадлежи, него просто го няма, собствената ни погнуса е склонила над него водни кръгове. Миналото е удавник, разръфан от хищните зъби на срама и омерзението към себе си. Ние бяхме плът и кръв от това минало, бяхме слепи амеби в грамадния му пухтиест организъм, хранехме се от въздъщата му гнилата, раждахме се и поемахме с първия си дъх не въздух, а цинизъм.

Бих казал, че живяхме в мръсни времена, ако всичко в мен не крещеше срещу самата представа за време. Защото Те и днес са тук, Служителите край Голямата Машина за Обезпаметяване, и тъкмо Те, които ни обрекоха на безистория, на безминало, на безвремие, сега отново са готови да повторят: това, което е било, не е било.

Ние също мразим допотопните чудовища, които лаят в дъното на помътнялата ни памет. Но не по-малко мразим маската невинност, килната върху лицето на порока, зачеркването на лъжата, за да се пишат върху нея пак лъжи. Защото миналото е удавник, ала удавникът е в нас и ние сме удавникът.

Нито едно от престъпленията на Партията, която криеше под главната си буква безименната си отговорност, не може да бъде сравнено с това, че ни лиши от минало. Заставиха ни да живеем в лабиринтна плоскост, лишена от обем и перспектива, огрявана единствено с химери и шамански нелепи заклинания, в които тъй и не повярва никой. Корупцията и насилието, бившите и настоящи демагогства, бездната от изостаналост и мизерия, която зее под краката ни - всичко това са само средства, само подстъпи към една по-далечна цел: човекът да бъде превърнат в хармонично-развита безличност, марионетъчно покорна с всяка фибра на тялото и на духа. Всичко друго може да се поправи, макар и с мъка и лишения. Но как да се справиш с чувството, че досега не си живял, че целият ти досегашен живот е тласнат в грешна посока, омотан в лошо ежедневие, превърнат в безкраен низ от все по-безсрамни компромиси, поребан набързо без чувството за вина от истински виновните. Ние се раждаме днес, но нашето младенчество не носи само радост: то тегне от горчилка и злост, и има защо - чака ни дебилна втора младост след необходимия кюртаж на съзнанието от наслоената умора, страх, апатия; чака ни труден път през трънаците на собствената ни неспособност да бъдем свободни; чака ни несръчно и невежествено боравене със собствената ни свобода, чийто начин на употреба може би никога не ще успеем да изучим.

Какво е Днес? Какво сме Днес? Къде сме и кои сме?

Едва ли някой може да се усъмни, че думата се пише с главна буква. Защото тя не означава само безличен знак, изписан в коридорите на

лабиринтната епоха, не е и възелче по нишките на времето, пресуквани от милиони безименни пръсти. Днес е родилен вик, сроден с предсмъртен хрип, раздрал немеещи уста, простъргал сплетени от болка гласни струни. Днес изпъзваме от себе си, от своите тресавищни утробы, покрити с гнила кръв и мътна слюз, изпод която се провиждат родилните петна, тъмнеещите белези от нашето чудовищно преносване - и първата ни тръпка е погнуса.

Страната ни е грамадна родилна зала, скалъпена набързо над гробищното минало. И тук-там из нея се кипрят погребалните бюра, покойници и бебета се смесват. Какво във нас е мъртво и какво е живо - кой да ни научи на това? И няма ли в ръцете ни да трепне хирургическият скалпел, когато трябва да се ампутират духовни метастази? Какво от себе си да погребем, какво да понесем към бъдещите дни?

Живеем в мръсни и отровни времена: отрови населяват въздуха, земята и водата ни, плътта ни и плътта на нашите деца. Ала има и други отрови и замърсявания; те засягат човека не физически, а духовно. Мръсно и отровено е самото му чувство за света, смалено в ирисите на страха, затворено в бездънни сиви кръгове на оскотялото съзнание, отчуждено в личинковото съществуване между стъклата на прозореца. Сме ли изобщо? Може ли този панелен бит, тази кварталническа психология, тази кооптирана на профсъюзен принцип съвест и тази мушкатова любов изобщо да се нарекат живот?

В очите ни дими с комините си празнотата и в пустото поле се сипе пепел, в мъглата на съзнанието стърчат зловещи силуети на идеологически АЕЦ, мъртвите гори на чувствата тежат от плесен и сгърчени листа, а под сърцата ни в чудовищни канали клокочи отровената чувствено сред дъх на гниещи комплекси. Това е друг екологичен ад, не по-малко страшен от този, който е навън. До днес той е бил единствено възможният пейзаж на душата и малцина са го осъзнавали в страдание, провиждайки други духовни реалности в някакво недостигаемо отвъд. Днес тапата е отпушена и джиновете са на свобода - и напразно се чудят социолозите и политолозите на новопоявилите се получовешки вид, на това истеричаво, маниакално, скандиращо по улиците същество - не, господо учудени, това именно е новият, нагряващият се човек, само че той се ражда сред отломките от несъстоялото се минало, ражда се с отровен от клишета дух, с облъчено от радиоактивни словеса съзнание, с мисъл, разядена от бивши и настоящи лъжи, с осквернен от миражите поглед. Затова подайте му ръка, научете го къде е ръката, която трябва да протегне, за да срещне съпричастна длан, измислете апарат за овладения му слух, та да може да се вслуша в себе си, създайте му духовно огледало, за да обели многото си маски и да доизгражда липсващото си лице.

Това е нова екология и за нея също трябва да се борим, това е екология за изродения, едва проходил в свободата дух, това е екология, която се съотнася не към практиката на оцеляването, а към философията на самото съществуване. И двете екологии са свързани, те са двете блюда на везната, защото как човек да поеме своята отговорност към чезнещата чистота на света, преди да е открил своята идентичност в този свят, преди да е аргументирал своето присъствие и да е прогледнал в своята неповторимост.

Поезията е едно от насыщните оръжия в борбата за духовна чистота, която ни очаква. Поезията, разбира се не като стихотворни текстове, тъй като те са само медиум за духовните послания - а поезията като светоусещане, което се гради върху индивидуалността на

възприятието и уникалността на преживяното; поезията като духовно прозрение, винаги изпреварващо тромавата реалност и винаги спрещо с нея.

Защото поезията пречиства и съпричестява. Родена в съмнения и изстрадване, тя е силата, която надмозва и отрича собствената ни обреченост. Тя е странното пространство без очертания, в което екомът на съвестта, Вярата и познанието се сливат в един нов глас, крехък и неунищожим, глас, който разтрошава вцепенените ни пози, къса навитите от друг пружини в мисълта и през прозирността на вътрешното аз чертае нови силуети. Съзбовност и игра, поезията обладава - и е Ерос, чрез който обладаваме света. Тя е странникът, поел в обречен поход в изпепелените пустини на апатията и бездуховността, тя е разпятието на самото съществуване, мъчителното право да сме тук, сега, да бъдем себе си. *И тя е Мостът - несигурният възен Мост над нашите тресавици и болни времена; Мост, от който трябва да обзрем мъртвото си минало и недостроеното си настояще, за да преминем на някой от много възможни бъдни брегове. Мост над опасни пропасти, над отчуждения, над лепкави принуди и октоподни обстоятелства, над пленничествата без дъх, предъвквани от слепи часовникови механизми, над марионетчни живуркания, омотани в разпокъсани конци, над кухнята, в която откъпява циничният хиенски кикот, над овластените с присъствие кошмари, над тъпата и стягаща прегръдка на панелените дни, над сплесканите рибешки муцуни, които сред аквариумния уют решават сложния въпрос: да бъдеш или не, над собственото ти саморазпадане сред жажги и амбиции, над метастазиралото във огромен паяк слънце, което чака нови восъчни криле, над листопадите на маските и кичовския карнавал на новите маскирания, над хаоса, маскиран като ред, и над реда, маскиран като хаос - Мост над гъмженето, над смазващата маса имена, които мамят, назовавайки, Мост, който води от света към теб, от тебе към света, а ти вървиш от себе си към себе си, Мост, който прекосява този смахнат свят, безкрайно дивата ревяща центрофуга, Мост, върху който сам си Мост и нечи следи през тебе преминават, Мост, който е единственият път за сбръчканите ни омърляни душици, и тук, помежду разлюляни перила, ще можем може би отново да се срещнем и познаем.*

ПОЕЗИЯ

БИНЬО ИВАНОВ

ПЕТОЛЪЧНИЯТ МЕЧ*

Река пропаганда зад полето,
бодил върви на към небето.
И петолъчен меч свисти
в оранжерийните мечти.
Свисти упорен маховик,
върми безспорен кадровик.
И аз въпрос кънти в простора

* Стихотворението е четено на Голямото литературно четене, организирано от "Кръг' 39" на 5 XII, 1989 г. - Бел. р.

на милостивата История:
Защо обижда Ленин Сталин?
Защо засяга Сталин Ленин?
Защо навиква Ленин Сталин?
Защо навиква Сталин Ленин?

Висят, полюшват се, скрибуцат
Вавилов, Бабел, Манделщам,
Маруся, дядя Коля, Петя,
Федор, Кузмич, Козма, Прутков,
Марина, Анна, Мейерхолд,
и всички - зийнали да чуят:
Защо оплюва Ленин Сталин?
Защо препъва Сталин Ленин?
Свисти упорен маховик -
благ, деликатен болшевик.

Реката падна зад полето,
бодилът стигна до небето.
По Колима пълзи хрущял,
с лула е Беломорканал.
Толстой пъхти пред Достоевски,
Державин с Пушкин гружно пъшкат,
след Гогол - Лермонтов, и всички
протегнали по сто уши:
Защо прегръща Ленин Сталин?
Защо целува Сталин Ленин?...

Защо, защо - ами защото
реката свършва под полето,
бодилът се заби в небето.
Един-единствен във всемира
не спира да грънчи синджира
на яростния маховик:
- ТЕОРЕТИК!
- ПРАКТИК!
- ТЕОРЕТИК!
- ПРАКТИК!
- ТЕОРЕТИК ТАКЪВ!
- ПРАКТИК ТАКЪВ!

От небето капе кръв.
От земята блика кръв.

ГЕОРГИ РУПЧЕВ

СПОМЕН ЗА РЕПЕТИЦИИ

Остарялата физкултурничка ни обичаше много.
Тя си нямаше нейни деца - ние бяхме ѝ всички.
Втора майка ни бе -
справедлива, грижовна и строга.
Иначе бе истеричка.

Тя обичаше страстно да ни строява:
с тояжка и топка - младежите,
а девойките - с обръч и лента.
Най-отпред баш левентът байрак да развява
между двете си асистентки.

Знаменосците Впрочем ги сменяха често.
Асистентките също.
По невнятни причини.
Ние крачехме с мощно ура, с дружна песен,
щом не можехме да изклинчим.

И отгоре наголу, и отдолу нагоре
ние крачехме правилно, праведно,
нямахме грешка.
(Тъй ни учеха винаги в час по история -
положението на народа е винаги тежко.)

Видиотен,
униформен,
идиотски остриган,
слънчасал,
марширувам из двора
на празника на гимназията.
Леви! Леви! Горещи ръцете!
По няколко часа...
Господи, колко мразех това,
господи, колко го мразех.

Там, високо в небето се вият
нашите родни
орли и гарвани.
А отдолу пълзим като охлюви ние -
млади, силни и гордо изправени.

Бием крак като новобранци в казарма -
цял живот ли ще репетираме
между живия плет и оградата?
Стига с тия паради, другарке ма,
стига паради.

Знаменосците Впрочем ги сменяха често.

ИЛКО ДИМИТРОВ

СМИСЪЛЪТ НА ПОЕЗИЯТА

Лъскаво копеле
стои в кабинета си на сто и първия етаж
сега той решава съдбата на проекта за Марс
Пред огъня клечи абориген
и с черни нокти отброява парчетата месо
за своето семейство Пълчив студент
възторжено тактува хит от "Стоунс"
той вчера е открил за себе си "Еклизиаста"

Педофилът
Специалиста по късния Шекспир Наркоманката
Амбициозния продавач на батерии Какво
да кажа в стиховете си За кого

* * *

Отнет от пейзажа е само певецът,
който би пял приглушен,
но и с вплетен във въздуха глас.
Върху тревата, под хроста е поставена птица,
която стои в светлината, обвързана с няколко сенки,
игещи косо.

Пулсира мигът.

КРИВОТО ОГЛЕДАЛО

Лицето ти е струпано на части.
Окото вижда, устата гъвче, разумът съобразява -
но с разума не виждаш,
не предчувствуваш с очите си,
не укротяваш музиката във носа си, сякаш
е внезапен лъх на разорана пролет.
Лицето ти е като
хвърлени на пода зарове -
то е това единствено, което виждам -
не повече и не откъд,
то е това,
което частите случайно са направили.
Мога да измеря с линейка
дълбочината и широчината на лицето ти.
Мога да разместя, по-добра идея нямам -
отделните фрагменти като в "пъзъл" -
да поставя на мястото на подлепеното чело
ухото с розова прозрачина,
на мястото на стиснатите устни -
око със вежда,
все едно -
не ще избегна сивотата,
която те пронизва.
Лицето ти е като
креват на проститутка -
функционално и безпамятно.
Във него има всичко и нищо,
всички и никой,
почерка на всяка минута и
паузата на времето.
Нищо по него не е оставило следа -
само скърцането остава,
нищо не е отпечатало себе си -
освен преминаването,
във него има всичко, освен избор -
нима никога не си отхвърлял,

нима никога не си отхвърлял изцяло?
Не се учудвай, че до тебе
не спира този, когото тайно търсиш -
сред своите части
лицето някъде се е изгубило.

Хвърли, хвърли това огледало.

19.III.1989

* * *

Никой не се е свършил - нито канибалите, нито монасите,
нито онези по средата.

Всеки миг - всеки от нас е готов да убие
и готов да прости. От Стокхолм да изпаднеш в пустинята Гоби -
не ще се затриеш - пустинника диша във тебе и дъвче

цървула си.

Аристотел и Платон казаха всичко за битието
и набитието. Сега прибавяме само чертички в портрета.
Взират се в мене Касий и Брут - тъй е близка смъртта на Цезар -
Нийл Армстронг дори не ще го спаси!

Това, което гледахме клеканали
като кучета

не ни промени.
Може би само

някъде сред звездите?

ЗЕМЯТА

Земята е толкова голяма, че всъщност за мене е плоска
земята не ме е родила, нито аз съм върху нея.

Земята се е свършила отдавна
разпродала се е, навирала се е, изписала се е, изрисувала се е,
извеселила се е.

За мене тя е една изтъркана песен, която по необходимост
трябва да слушаме, за да не ни сметнат за луди.

Земята този паңоптикум със седем /7/ чудеса
с една торба имена

които знаят по нещо
по нещо са написали
пресметнали
унищожили
тази сладка дрямка под и над повърхността

Но защо да негодувам?

Защо да бъда лош син?

Ковато пак кълбото

звездичката

пътницето светло

прашниката

отново се превръщат в пътища и хора

и общото си време на неслучайно изоставени деца

поделена по равно в една любов или убийство

тогава не изпитвам ни тъга ни злоба
а се навеждам (здраво стиснал спасителния ръб)
над един бездънен кладенец със дъх зелен и огледален
пречупван само от потъването на телата
и от следите бегли на уречения Сън.

До мажор

На самия себе си си несвойствен
от кожата си старо и рушливо скеле
да избяга моят дух с усмивка зла
Връхлита

Вдън Всичките пороци и тъмнишки буйства
в един несложен и опияняващ ритъм
(Ах, и не ухаят с аромат тръпчив упреците боязливи на ума.)
И нека пето измерение да станат моите стаявани желания
за да усетя времето накрая, което някой друг употребява вместо
мен.

До мажор

Тогава ще ударя по клавишите, пиан
от другата страна на удълженото кълбо
и пред Всичките оцъклени разпятия и вери
които ще спасят душата ми в един решаващ миг
лика си ще размътя
ще се оставя на кръвта ми да ме прави
да ме руши и да ме вае в освободените си форми
за да стана аз отново
повтореният, може би
копие на някой селянин от Атлантида
роденият преди и след себе си
толкова и толкова години от една година
толкова и толкова години от Христа.

Си

Но колко хитро сме създадени да вярваме във своята неповторимост
и безсмъртие

ние - разобличаваните божества
една така меланхолична вяра, която се бои
и ни връща в нашите случайни измерения в мига, във който се
докоснем.

Ре си ре си

Опасното тесто на земята напрегнатите вилици на дърветата
разбъркват

замесват го със нашите тела
и всяка нощ преди да заспя
аз чувствам с върха на косите си как звездите на Вселената духат
една по една свещичките забодени за рождените ни дни.

Ре

Ще изтине слънцето - след 10 или 100 милиона години - все едно
от прах родени в прах ще се стопим по пътя на някоя изгряваща
планета.

ПРЕВОД

ВИТЕЗСЛАВ НЕЗВАЛ

СИГНАЛЪТ НА ВРЕМЕТО*

Нашият живот е резен хляб студен
съхнейки умиращ с всеки минал ден
себе си желяем други да направим
но дали това е болест или здраве
тъмна или ясна нова лунна твърд
нашият живот е стогодишна смърт

Миналия петък някъде към пет
тъкмо бях написал сполучлив куплет
за читателите жадни за омая
(сякаш беше пролет в малката ми стая)
изведнъж получих носталгичен шок
от слушалките си с електричен ток
с жици като две артерии без кръв
имах чувството че го откривам пръв
включих радиото в падащия зрач
Слушах със тревога на картоиграч

Някъде далечни гласове шептят
тягостните мисли вечно ме гнетят
някой във предсмъртен хрип се задушава
нощите приличат на вулканска лава
чувам глас стакатов плахо затрептял

Пак за точно време вечният сигнал

Десет е и вече хората заспиват
в ням екстаз алкохолиците застиват
в хорските души надеждите узряват
майки страдащи злодеи утешават
стоплят лекари и техни пациенти
хора бедни и живеещи от рента
тези за които всеки час е труден
тягостните дни на смъртници и луди

Десет удара отекват надалече
този миг е спрял история е вече
няма нищо вечно нищо не остава
дните отминават в своята забрава
да запазиш спомен сякаш не си струва
всичко съществува и не съществува
имало дворци и крепости от камък
имало търговци осквернили храма
имало жреци и роби катакомби
графове плебеи и азотни бомби

хората търпели слепи властелини
служели им вярно хиляди години

Чезнеш в миг сигнал като сълзи горещи
спикерът го сменя и говори нещо
то е като хидра идваща в съня
чакаш с ужас новините на деня

Виждам Лондон Рим Варшава руска тройка
търси се една изгубена девойка
толкова мъже жадуват твоята младост
може би желаеш да надникнеш в ада
искаш бих да те спася от твоя ужас
вече на безплодни блянове не служи
вече няма ад превърнал се е в прах
утрото ще те спаси от твоя страх
тъмна е нощта вълните вледеняват

пак светът самоубийци съживява

Толкова съдби за хилядите хора
някои намират своята опора
от която "не" отново в "да" превръщат
както утринта след нощите се връща
както ход на успоредни в точка спрял

Пак за точно време вечният сигнал

Ще копаем щастливи във забоя
ще забравите за вечните побои
ще дочакате щастливата си старост
слънцето си ще свалите от олтара
своята работа сам всеки ще намира
във руините на призрачни кумири
ето призоваваш своето изкуство
само знак прибавяш с вярното си чувство
тази песен ще довършат вековете
заглуши с весла в реката шумовете
някой е повярвал друг не вижда вече
в своята зора предвестника на вечер...

Новините като птици все прелитат
десет милиона безработни скитат
искаш да ме няма да не съществувам
да умра без сили бос и гол гладуващ
пак за вас се правят мини и гранати
три пъти на ден ти сменяш облеклата
на бездушните витринни манекени
гладен си но те са винаги засмени
късче никел е цената на жените
на заводите картелите колите
грабейки земята щедра към глада ни
спекулата хвърля хляб в помийни ями

Някой пак в предсмъртен вик се задушава
и светът е Етна с тонове от лава
чакаща часът ѝ скоро да удари
саждите ще блеснат в хиляди пожари

* "Сигналът на времето" е продължение на прочутата поема на Незвал "Едисон". - Бел. р.

йерархизирана, етажирана и тиражирана ламя, запушваща всеки извор, от който може да потече неконтролирано изкуство и нефризирана информация. Иначе казано: смятах, че най-важната задача на списанието е наистина заявената в първия брой позиция: изданието да се превърне в алтернатива на казионния литературен живот.

След като изчетох още веднъж излезлите до този момент четири книжки, аз обаче си зададох един въпрос, който не е толкова пряко свързан с "безмилостно жестока борба" на Едвин Сугарев и съмишленици: какво трябва да бъде съотношението между поетически и политически език в алманах за експериментална поезия? А това отношение е пряко свързано с една друга връзка: между идеалния свят на изкуството, описван чрез поетически език, и реалния свят, описван от езика на всекидневието, политическия, публицистичния и други разни езици. Размишленията върху този проблем ме накараха да се откажа от първия вариант на текста и да напиша следващите няколко страници.

Струва ми се, че "Мост" е изправен пред потенциалната опасност да премахне тънката (особено в периоди на политически катаклизми) преграда между езика на изкуството и езика на политиката и така да принизи изкуството до площадната декламативност. Плакатността и оголената социологичност на някои публикувани в алманаха стихотворения някак странно напомнят за творбите на левите интелектуалци, печатани във възхваляваните от марксистката литературна история и критика "прогресивни списания" от 20-те и 30-те години. Само дето врагът е друг. Тук ще си позволя да продължа с парафразите от пролетарската литература: това вече няма да е капиталистът с "бастон, дебела шуба, пура", а същите онези редактори, сътрудници и идейни наследници на споменатата периодика, изменили на идеала на "тъмносиния каскет и изпобелялата блуза".

- Че как иначе?! - ще се възмути независимият творец и читател. - Я вижте какво се изнася в съветския печат! Може ли поетът да не описва грозната действителност, чиято жертва сме всички ние?

Съзнавам, че стремежът към казване на истината, към опис на всекидневието е неизбежен процъпулник за една дисидентска литература. Неудобни за властта писатели от други източноевропейски страни също пишеха (и продължават да пишат) срещу смазващата действителност. "Поробената мисъл" на Ч. Милош, дневниците на М. Кундера, драматичните миниатюри на В. Хавел, предметната поезия на Ст. Баранчак са горчив опит за осмисляне на заобикалящия ни ирационален свят. И едновременно с това те са най-"неизкусните" им произведения; или по-скоро, това са творби на границата между литература и публицистика.

Още един пример от по-близката ни все пак руска културна ситуация. През последните две години в съветската театрална периодика се появиха статии, разглеждащи критичното състояние на театралния живот в Руската федерация. Ситуацията е на пръв поглед парадоксална - той е в криза точно сега, когато може да се публикува всичко, когато може да се каже всичко. Репертоарът е насочен изцяло към зрителя, изграят се преработки на "Децата на Арбат", пиеси по случки, взети от "живота"; в които гъмжи от корумпирани чиновници, наркомани и проститутки. А залите са полуразни, нивото на спектаклите е ниско. И по всяка вероятност все по-ниско ще става, тъй като светът на изкуството е различен от реалността, а оттам и езикът на театъра е по-различен от всекидневния език, колкото и "истински политизиран" да е той. Неестествена е ситуацията, при която зрителят чува от сцената

същото, което слуша и чете на същия език по улицата, във вестника, в трамвая.

Отразяването на действителността в изкуството... Въпросът е поставен за пръв път няколко века преди Христа и оттогава, та до наши дни доста мъдри глави са умували върху проблема, наречен *mimesis*. И като го подхващали ту оттук, ту оттам, някои от тях разбрали, че връзката между изкуство и действителност е доста примамлива за твореца, но тя е деликатна, крехка, специфична и най-често опосредствена. Освен това в еврейската култура винаги е било живо и отрицанието на подобна теза. Не, казва идеологическият враг, действителността е грозна и недостойна за подражание, творецът е призван да създава свой, красив и измислен (нека го наречем "фикционален") свят. Колкото и да се мъчи, той не може да откопира заобикалящата го действителност в произведението.

Но създаденият веднъж мит за пряка връзка между изкуство и действителност се оказва доста жилав. С особено настървение го захваща марксистката естетика; с присъщата си нетолерантност тя отхвърля всякакви идеалистически блънвания за измислени светове, оръзва сложността на проблематиката, свързана с подражание на действителността и предлага простичката истина за единство между жизнена и художествена правда. И тъй като за живота е навинаги удобно да се пише, следват догмите за идейност и партийност на изкуството, призвани да нанесат козметични поправки на описваната действителност. Така идеалното соцреалистическо произведение заприличва на хермафродит - на неестествена смесица между реалност и измислена реалност.

- Не може да продължава така! - искрено се възмуцава независимият творец и читател. - Трябва да очистим изкуството от лъжата на миналото, трябва да кажем истината на бедния, мамен читател (= народ).

И тя се казва: грозна, потискаща, разсъблечена в натуралистичните си описания. Казва се нехайно, често без особена грижа за формата. Казва се плакатно, вестникарски, наведнъж (дълго време сме мълчали, нека сега да изприказваме всичко). А се забравя, че литературата живее в друг свят, свят, различен от всекидневието. Забравя се, че изкуството работи с език, различен от езика на политиката, улицата, публицистиката. Ако литературата се лиши от собствения ѝ език, тя престава да бъде литература. Произведения като "Децата на Арбат" попадат в капана на битовия и политическия език. В стремежа си да опишат действителността с езика на тази действителност, подобни творби всъщност предлагат свой свят, който отново е фикционален; там реалност и изкуственост също дават познатия хермафродит, само че с обратен идеологически знак.

Не бива да се смята, че добрата публицистика е обектът на моето възражение. Публицистичната нотка е неразделна част от поетиката на съвременната независима литература, където трудно може да се направи отчетливо разграничение между позицията на твореца професионалист и на гражданина. Става дума за възражение срещу претенциите на социалистическия реализъм за художественост, докато всъщност той подменя собствено художествения език с клишираната улично-политиканска фразеология.

Призванието на поета е да твори поезия, да създава свой, неконтролиран от всекидневието идеален свят. Той именно е идеологически неприемлив за казионния критик, чрез него творецът

* Съзнателно употребявам думата "правда" вместо "истина". - Бел. а.

заявява своето отношение към заобикалящата го реалност. Нека си спомним близкото минало, когато недоучени хора с различни университетски степени и звания ни втъпяваха несъстоятелността на лозунга за "чистото изкуство". Колко усилия бяха необходими, за да се преодолеят клишетата на марксистката литературна история и критика, според която: още Дядото започнал борба с префърцунения идеалист г-р Кръстев; септемврийската поезия показала връзката между твореца и страдащия народ; по-късно РАФ от "ясни класови позиции" приканил към "безпощадна война против буржоазната литература и изкуство". И така, та го наши дни. На твореца ("нашия" творец) се гледа като на нещо средно между боец на рубежа за правдини и дописник на "Работническо дело". А привързаността към идеологическата платформа задължително минава през езика. За марксистката естетика не е толкова опасно политическото другомислие; на тези, които днес управляват културния живот, е ясно, че от поет политикан не става. Опасно е друго - стремежът към автономност на изкуството, към създаването на "идеалния свят", където естествено не могат да се издават директиви и да се тропа по масата. И ако днес административният апарат у нас се стреми да унищожи зачатъчните форми на неформален литературен живот, това означава, че: или съветниците на "другите" са малоинтелигентни и не знаят накъде да насочат усилията си (по-вероятно), или смятат, че независимите издания дават възможност за създаването на чисто, неконтролирано изкуство (по-интелигентно и затова по-малко вероятно).

Разбира се, двата езика не са затворени в себе си. Стената между тях лесно рухва, особено в исторически мигове, които изискват еднозначна гражданска позиция. Тогава тласканият от събитията творец, в желанието си да не изостане от новото и прогресивното, прескача стената, разделяща идеално от реално. И попада в света на кривите огледала. Тук трябва да захвърли своето оръдие на трон; започва да си служи несръчно с нещо уж близко, а все пак различно. Словото му заприличва на говорения от средния българин руски език, поезията става почти като истинско, само че граматичните правила се прилагат доста своеобразно, а и лексиката е различна.

Това хибридно състояние на българската култура не е от днес и не е само въпрос на разграничаването на двата езика. Тъй като стана вече дума за гражданска позиция, може би трябва да се направи и следващата стъпка и да се спомене за друг проблем на социума, в който изкуството ни съществува (или по-скоро, не съществува онова изкуство, чийто език защитавам). Непривична е културната ситуация, в която писател се занимава с теория на литературата, литературовед пише стихове, а философът се цапа с политика. Творецът се чувства призван да брани правдините на сивия човек, тъй като журналистът е корумпиран, философът организира политически съвращения, понеже официалната власт е банкрутирала, а литературоведът пише стихове, знаейки азбучните истини на писателския занаят, според които изкуството не бива да тиражира действителността. Липсата на социална стратификация и на строги граници между отделните видове духовна дейност водят до допълнително объркване в идеалния свят, а оттам и в света на езика, описващ този идеален свят.

Накрая бих искал да повтора твърдението, че идеално и реално не са херметично затворени кутии, между тях протичат сложни напрежения. Проблемът за съотношението между художествен и политически език не е единствено проблем на поезията. И други източноевропейски литератури започват независимо мисия си път с неизбежното за такива исторически моменти смесване на изкуство и живот, на език на изкуството и език на всекидневието.

Заглавието "Нека не се олевяваме" е нарочно, то отразява една потенциална за българската литература опасност. Нека не се олевяваме въобще, никога. Наклуването на политическия език в дисидентската ни поезия може да я превърне в копие на познатия още преди войната пролетарски модел - с цялата му недIALOGичност, едноплановост, плакатност.

А

тогава

вече

В У У Х !

В чревата човеческо

и край на идеалния свят "на нашите желания и мечти, на нашите представи и съвършенства".

А идеологическият знак? Е, той си остава един знак...

ПОЕЗИЯ

БЛАГА ДИМИТРОВА

ТРАНЗИТ (Поема)

На някакво сиво летище, където кацнах транзит,
полетът се отлага поради гъста мъгла,
която все се разпръсва и все се сплъстява
до непрозрачна стена.

Кой друг освен бурята ще разбие тази рутинна мъгла?
Но аз се боя, че бурята ще обрули брутално
и крехките орехи на звездите,
както неведнъж досега.

Сега в чакалнята и зяпам през прозореца.
Потъвам постепенно като водолаз
все по-дълбоко във вълните на мъглата.

Явлението дълбочинна еуфория
на близо 70 метра дълбочина
при мен настъпва към 70 години.

Човек изпада в транс, в пияно състояние -
изхвърля си дишания апарат,
като го смята за хриле. А аз изхвърлям

надеждата като измамно оперение.

За човечеството мъждее надежда в безкрая на времето,
за човека - нищожна в краткия миг живот,
но достатъчна като сламка за глътки гъх.

И Все пак ще се раздигне мъглата.
Не може да падне вечна мъгла.
Макар и не ние, но ще полетим.

Ще съумеем ли да полетим?
Промълчахме почти полувек.
Промъгляхме до костния мозък.

Провцепеняхме в циментни калъпи.
Изкоренени от небето,
ще ни поникнат ли млечни криле?

Моментът не е за летене.
Изчакайте четвърт столетие.

Чакам на летище транзит.
Чакам в нелетателно време.
Стигам до нелетателна възраст.
Тълча по нелетателна почва.
Падам под нелетателен свог.

Може би в подлеза ще полетя
от обратната страна на въздуха.

Някъде ме чакаха. Носех блага вест.
Чакат ли ме още, или са забравили,
че изобщо съществувам? Или вече
вестоносецът е друг със злободневна стръв?

Исках да мина през ада транзит,
а минах транзит през любовта,
през собствения си дом транзит,
през нежните сезони транзит,
през света необятен транзит,
транзит през теб, свобода!

Моят ръчен багаж:
бележник с полътни мисли,
две-три стари писма,
една недочетена книга,
неопростени спомени,
в джоба на палто демоде -
неизпратена телеграма:
"Чакай ме! Утре летя!"

Уредът пици.
Митничарят ме претърсва,
смиръщен и озадачен.
Адската машина
в пулса ми тук-така.
Кой ще я обезвреди?

Транзитни зали в мирозданието -
през тях съзвездия се носят,
в безкрайността - мъглявини.
И по върховно разписание
там полетите все се състоят.
А долу на земята?
Не ние непременно ще летим!

Жуми надеждата на входа пропусти,
проспива своя изгаряващ ген.
Но зная, изведнъж ще ококори очи
за ужас на къртици и прилепи,
ще се раззинат зори и прозорци,
ще се срутят стените в душата ми,
ще избухне силно течение,
ще се тръшне портата на простора,
от слънце очите ми ще се натрошат
и ще видя с безброй гледци
през различни призми света.
Това ще е най-голямото изпитание.

Сириус - звездата на летните ми нощи!
Озарено ми загатваш, че
отвъд земната надежда няма по-небесна.

Рано тази заран ме събуди майка ми:
- Ставай! Самолетът излетя без теб! -
С ясновидство утринно ми прозвуча.

А сега вечерно се смълча чакалнята.
Всичко се обърка в мътната мъгла.
Мен ли - майка ми, или събудих аз
моего момиче: - Ставай, закъсня!

Кой в летаргия тоталитарна се протягаше?
Кой кого изпращаше на дълъг път?
Някой трябваше отдавна да летя.

Не мога да се завърна
от полета към бъдещето,
който в мъглата се заблуди.
Все този повтарящ се сън:
изпускам си самолета
и хуквам по пустата писта
след опашката на бръмченето.
А мъжът ми посреща
некацналото ми връщане.
И вече не ми се сърди,
тъй както на мъртвите.

Ти можеше да се измъкнеш транзит
край земните ветровити летища,
над житейските жертвени кладя

да излетиш като чучулига
и в клокочеща човка
да се заколтиш в самия зенит.
Но твоят човешки жребий
е вбит в земята полет.

Убих една чучулига у мен.
Тя имаше чудати привички
с пера да зачерква гранични черти,
с опашка да маха на облака.
Изгребах зениците си до дъно,
но не изчерпах жаждата за света.
Превръзката от мъгла раздрах
и светлината ме ослепи.

Кръстопътят се двоуми: накъде?
Затова бера изпод краката ви
стъпкани, оронени очи.

За да видя отвъд очевидното:
сънноясния ген, когато...

Изнервена, в мъглата втрепенена,
пречупена като светкавица,
в чакалнята транзит забита,
сама сред престояли пътници,
аз цял живот глава разбивам
все в тая бетонирана мъгла.

И за какво ли? За солта на битието:
СЛОВО, МИСЪЛ, СЪВЕСТ, ВЪЗДУХ за летеж.

А накъде през това време
летят, тъй както дишат,
свободно целейки с криле епохи.
Отде да прекосим, за да ги стигнем?

Полетът се отложи само за един живот.
Нашия. После ще излетим.

Пространството около нас и вътре в нас
се е огънало от завист,
от лоши помисли и страх.
И как направо да говориш,
и как направо да вървиш,
и как направо да летиш?
Но иде без заобикалки
направо срещу нас смъртта.

Забулена в мъгла и смог,
в закостенялата закана,
че всичко е под нейна власт,
с наточената си коса
съсича порива за полет.

В болницата -
там, където възрастните стават деца,
а децата - старци,

друг оттам изглежда
този свят, през който префучаваме транзит
сред мъгла безока.

Може би днешният ден
ти е последен, затова не се бави нито миг
за своя решителен жест.

Не пропускай
този единствен шанс, за да излетиш
от черупката на вкаменело.

Превърни
в аварийна писта самата опасна мъгла,
а себе си - във витло.

Къде ни отвежда летежът на сляпо?
Към безвъздушни ли ями?
Или към зъбери, с лег увенчани?
Или към въртопите на утопиите?
Накъде?

Преди да полетим,
трябва да се осигури
меко кацане за натежалата лъжа.
Насипете сол върху раните -
да не избухне гневът.
Затегнете коланите!
Чувството за хумор е парашут -
дано се разтвори в душите ни!
Многоетажна, панелена, типова -
отгоре до долу мъгла
с внезапни зирки,
колкото да те заболи,
че имало още небе.

Едно детско хвърчило излитна високо
и раздигна мъглата пред възпалените ми очи.
Като пъстро облаче на хоризонта
то ми носи не ураган, а изцелителен дъжд.
Мое безпризорно хвърчило, лети над комините
и раздай на детето откраднатите игри,
на фанатика - дефицитна усмивка,
на многознайника - изненада,
на поваления - висота,
а на обречения като мене -
примката на въпроса.

Защо висящият въпрос
все бяга от отговор?

Летище "Транзит"
между два епохи,
между два свята,
между два сына,
между два вика
в пътната пустота.

Думи в сив, защитен цвят,
мисли в сив, защитен цвят,
погледи, усмивки, празници,
и пейзажа пред прозореца,
и пейзажа на душата -
всичко в сив, мъглив, защитен цвят.
Страх, от връх до дъно страх.
В обратната пирамида на Юга
страхът се обръща в агресия,
страхът марширува с оди,
страхът прегазва стадиони в стаден строй,
страхът е с лик на формуляр,
защото се бои от своето лице.
А най-страшното за страха
е предстоящият полет.
Защо да летим, щом можем догоре да изпълзим?

Рай-съвети!
Парт-активи!
Творчески съюзи!
Трудови колективи!
Ентузиазирани самодейци!
Сиво вещество в БАН!
Произвеждайте свръхнормено
гъста, още по-гъста,
сива, още по-сива мъгла!
Изтъчете я качествено,
отчетете я исторически,
наслоете я масово,
надиплете я доблестно,
накичете я кичесто!
Кич-декор за парад.
Призрак броди в мъглата:
Призракът на диктатурата:

В чест на празника,
за почест на призрака
полетът се отлага.
До утре. До утре.
До вечното утре.

Никое летище не приема
призраци с перки от мъгла.
Мечтите се отлагат. По принцип.
Само ти, мое детско хвърчило, лети
неотложно над граници и над страх!

Бълнувам хронично бъдеще.
Болегувам вчерашно настояще.
Възпявам кончината на Велики реликви.
Оплаквам раждането на пойни птици по план.
Избягвам да срещна своя поглед,
да не върна и там рабелепна мъгла.
Онези, които най-търпеливо ме чакат,
са мъртви. Добре дошла ще бъде при тях.
Изчезвам от всичко, изчезвам от себе си -
отварям пространство
за необратимия полет през времето.

Хвърчилото излита
под остър ъгъл спрямо
запушения хоризонт,
пробивайки мъглата с нос.
Хвърчило, повеждай млади,
навирили нос ята!

От пустословия, съсловни славословия
кислородът на въздуха се разпада.
Листа и птици окапват, реки повяхват,
щурец не никне, трева не блика,
мъгла приижда, преди да съмне се мръква.
И полетът все се отлага. Докога?

Агските болки на моя баща:
инквизицията на нерва тригеминус,
триклето пронизващ до мозъка с ток.

Лекарят каза: - Никой не може да издържи
този свредел, хвърлят се през прозореца! -
Стиснал челюсти, цял от спазъм,
моят баща изтърпя.

Заради мене - пример да ми даде -
да понеса каквото ми предстои,
да не излетя през прозореца -
последна възможност за полет.

Никоя болка не е напразно -
стига докрай да се издържи!

Ако знаех,
ако само някой ми загатнеше
какво ме чака занаят,
ох, щях ли да се осмеля
да се събудя от улойката
във болничните бинтовни окови?
Щях! Струва си заради теб,
предусет за летенел!

Желязната завеса от мъгла -
през нея и врабче да не прехвъркне.
Желязната завеса скри от мен
света, превръщайки го в блян и чудо.

Полетът се отлага. Може завинаги.
Тежко е претоварен със старо желязо:
твърдост желязна, дисциплина желязна,
догми железни, железен намордник,
желязна ръжда в душите, железен мраз.
Трябва живи да изгорим до жилка -
цялата желязария да разтопим.

Но повече от желязото
и даже повече от лъжите
тежи вината, колективната -
най-невинната виновница,
безлика, безответна, безпамятна.
И всекиму се полага поименно
доживотна присъда:
Помни! Помен. Поменници.
Всепамят.

Под наркозата на забравата
ще заспи съвестта завинаги.

На летище транзит,
докато чакам да се раздигне мъглата,
размишлявам трансцендентално:

Има ли вечна мъгла?
Или една мъгла се заменя с друга?
Или мъгла сме самите ние?

Защо изпадаме в транс
от транзитни амбиции, битки, обиди?
През ушите ни минава транзит:

Сик транзит глория мунди!

Удивителен рай на розите!
Всичко в теб е на ужким
в огледалото от мъгла.

Разписанието за полети
се прогласява на ужким
от агитатора-автомат.

Висотата на полета
се превъзнася на ужким
от глашатаи по инструктаж.

Слънцето, водата, въздухът,
целият ти живот е на ужким.

Само болката и обидата са наистина.

Щом болката и обидата са истински,
о, тогава надеждата
е до ужас действителна!

Очите свикват с тъмнината
и виждат черно-бял света.
Но как с мъглата да се свикне -
лютива, съзотворна, зла?
Тук всичко губи очертания
и само призраци витаят,
преструвайки се, че летят.

В скривалище във Виетнам
под бомбения катаклизъм
видях една жена - плетеше
и бе спокойна.
В убежище от облаци
под тъмнещата катастрофа
сама разплитам и заплитам
безмълвни думи.
Спокойна ли съм?

Посели болки и обиди,
ще жънем градобитни бури.
А аз със слово ще запълня ли
озонни зевове?

Остаряват теориите,
олисяват ореолите,
склерозират моторите,
амортизира се реториката.
Геронтокрация.
След нас потоп
от радиация,
заразни вируси,
отровни пушеци,
фразеология,
фалшификации,
мъгла, мъгла...

Полетът се отлага,
докато не разпръснем мъглата -
аз и ти със собствения си гъх.

Ако гъх не ни стигне, ще вземем от мъртвите.

Полетът се отлага,
докато сами не се изтръгнем
от гравитацията на своя страх.

Ако сами не смогнем, ще се уловим за хвърчилото.

Пътници в зала транзит -
да изхвърлим баласта от пустотата!
Пистата да изметам с език!

Не ние, но непременно ще излетим!

септември 1989 - януари 1990

АРЕСТУВАНИЯТ СТИХ

ЛИЛЯНА СОТИРОВА

ПРИСЪДА

Престъпник си, Епохо!
Измами ни.
Ограби ни.
Уби ни!
Ние чакахме слънцето,
а утре дойде - сиво и безнадеждно!
Усмивките ни посърнаха.
Ръцете се отпуснаха.
И бъдещето стана минало,
настоящото стана минало,
а Миналото отмина
преди стотина години.
И ние бяхме старци
на двайсет години.

Тогаз взе очите ни,
взе слуха ни,
взе разума.
И ние не знаехме
черното бяло ли е,
или червеното - синьо,
да - не ли е,
и добро - лошо ли значи.
И бъдещето изчезна,
настоящото стана сън,
а миналото - то беше отминало
преди хиляда години.
И ние бяхме излишни -
на двайсет години.
После се пръснахме
и ти ни уби поотделно...

Днес ние те заклеяваме
с порока на нашата невинност,
със старостта на нашата младост:
Бъди ти без бъдеще,
без минало,
без настояще.

Да не остане
ни спомен,
ни мисъл,
ни прах.
На смърт те осъждаме -
Ние - мъртвите!

1963

К. КОСТОВ

ПРИСЪДИТЕ НАД "ПРИСЪДА"

За написването на "Присъда" през 1963 година сестра ми беше изключена от Консерваторията и изхвърлена от "редиците на ДКМС" при провежданата чистка от тогавашния първи секретар Иван Абаджиев.

Не е безинтересно да се опише механизмът на скалъпването на "обвинението". След като сестра ми прочита текста на свои приятели в сладкарница "България", към масата се приближава "случайно дочул го" непознат и споделяйки възхищението си, настоятелно помолва да го получи, за да консумира насаме по-пълноценно естетическата наслада. Естествено, пропуща да се представи. След няколко дни сестра ми е повикана в КДС, където ѝ е предявено обвинение в опит да изпрати текста "по сръбски канал" на Запад за публикация.

Четири години по-късно - 1967, - посещавайки представление на пиесата "Плесницата" от Камен Зидаров в Народния театър, изтърпнал слушах от сцената преработени варианти на същия текст. След известно време чух, че събирайки материали за написването ѝ, авторът се е ровил и в архивите на КДС...

В том 3, "Драми", 1987, на стр. 9 четем:

"Пантерата - Недейте ни заплашва със епохата
и с някаква зловеща катастрофа...
Ний също тук си блъскаме главите
над хиляди и хиляди въпроси...
Кажете откровено и човешки,
какви са нашите младежки грешки?
Ще разберем ли някога ний ясно,
кое е лошо и кое прекрасно?
Защо сме вече старци от години
без бъдеще, без днешен ден, без минало?
Защо сме спрели днес на кръстопът
с разкъсани души, с разбита гръб?
Защо ни считат вредни и излишни,
преди да станем двадесетгодишни?"
А на стр. 64:

"Майя - Права беше Лили. Умря честно, но каза истината за тебе, страшна епоха... (чете на глас):

"Преди смъртта си аз те заклеявам
с порока на своята невинност,
със старостта на моята младост...
Умирай и изчезвай!"

... След което Майя изпива чашата отрова..."

В писмо, което получих тези дни, сестра ми пише:

"... доживях да видя разплатата със Сталинско-Живковата епоха и се надявам
никога вече да не бъде даван повод на някой двадесетгодишен да "изгаде" подобна присъда."

4.II.1990

ПОЕЗИЯ

ЕЛИСАВЕТА МУСАКОВА*

* * *

самотата
е трудно царство
там царят плаче
с глас на изплашено дете
там пленникът
щастливи химни пее
в тъмница без стени

* * *

смърт е
семејната разходка във неделя
покрай затворените
мръсни магазини

смърт е
надвисващият зрач
в планинските дерета
смърт е думата
забита в листа
смърт лъха от окото
поглеждащо без израз
след любовна нощ

и смърт е
всяко придобито нещо

о смърт
снова край твоите топли обиталища
с разтворени врати

* Из стихосбирката на Елисавета Мусакова "В опакля свят" (Библиотека "Мост", № 8, 1990).

- Бел. р.

ОТ ОДИСЕАС ЕЛИТИС

така спокойни са всички дни
а бесят времето за краката
тези дни с усмивки на бледи девици
с разгонени утробы
пристигат и си отиват
като неканени гости на имен ден
опразват къщата, стопаните нервират
крадат зеленото на техните градини
напиват им водата и чупят нежното ѝ огледало
пропъзляват те, същински червеи лениви
по тялото на времето
висят като кичури мръсни коси
над почервенялото му лице и се смеят
изръсиха се костите на времето
месата му подуха се, изкапаха
и мозъкът му стича се
през ноздрите и през ушите
а спокойните дни все така го облазват с мъхнати крачка
но един ден
когато тъй спокойни бяха всички дни...

* * *

Душата на света е спяща птица
в клоните на старо
черешово дърво
сънува тя лицата
сенките и стъпките
на всичките неща
сънува милиардите години наведнъж
как тихо мърдат зад стените
на нейното космическо яйце
Една ръка
откръши клона
просто искаше небесна
свирка да направи -
от сред съня си
полетя вселената
и с писък се разби върху паважа

МАРИЯ КРЪСТЕВА

СТОН*

Гори кълбо от мрак сред тази стая
Сенки разминават своите разпънати усмивки

* Из стихосбирката на Мария Кръстева "Обратно сътворение" (Библиотека "Мост", № 7, 1990). - Бел. р.

През мътното стъкло на чашите
устните поглъщат своята жажда

Дали е стон това което чувам
или мякане на котки полудели от нощта
Не е ли все едно дали усмивки или кървящи
следа по кожата ще си разменяме
Каква размяна ще извършим
със самите себе си

Кого с кого ще погменим
Какво с какво

Не е ли все едно дали се раждаме или умираме
Болезнено или с благословена лекота
минаваме в тунелите които ни разделят
от деня от теб от нас от светлината
не е ли все едно дали се срещнахме
обичахме разкъсвахме окървавявахме изпивахме
Не е ли все едно дали пресъхвахме
полудявахме напивахме или въргалахме
горящата си кожа о страдалческия хлад
на уморената земя Не е ли все едно
дали танцуваха вълните в нас
когато сливахме безпапетство с безпапетство
и стон със стон Дали болеше жар
когато си отивахме отивахме отивахме
Не е ли все едно че нищо не роди
пръстта която газехме и ослепихме
небето с хилядолетната си слепота
за този ден за теб за нас за светлината
Не е ли все едно това пространство
с гъх на острие Не е ли все едно
това мълчание това отсъствие тази лишеност

Гори самотна свещ сред стаята
догаря жаждата и сенките отплуват
да положат откъснати главици
на рамото на несъстоялото се минало

До този дом отвежда дълъг път
защото дълго се пътува обратно
от любовта

обратно от хранилките-капани сред снега
обратно от вцепенението и от вилнеещите
призраци пред погледа
До този дом отвежда дълъг път
Когато самотата стане толкова огромна
че вече е несамота Очакването
стана неочакване и отчаянието
утеха Когато жътвата на толкова надежди
извие дим сред голите поля Когато
гънерът престане да кърви и коренът
приеме червевя в останките от своите сокове
Ще стигнеш може би до този дом

Свещта ще е угаснала
и вледененото ти тяло ще изпива
последните червени кръгове пред погледа
Ще се отлива шумотевицата на земята

Не е ли все едно дали ще тръгнеш
или ще останеш Дали си бил
или ще бъдеш Ще се родиш
или умираш не е ли все едно
Не е ли все едно дали от любовта
или към любовта вървиш обратно
Дали е стон това което чувам
или мякане на котки полудели от нощта

РОСЕН ПАНЧЕЛИЕВ

ПРИШЕСТВИЕ

"Какво ще се роди от тази греб?"
Молецът
разкъса купола на цирка,
във който бяха
натъкнати планетите,
слънцата,
пулсарите, съзвездията, хората...

Протри се пурпурът в наметалата на царете
и олия красивата глава на Гея.
Плащовете на тореадорите прогнаха
от кръвта на биците.
Човекът слезе на арената,
гресира атома,
жонглира със ядрата му.
И циркът заприлича на параклис.
В него Слънцето се молеше за себе си.
Разпятието се смени със рождество на урогу.

Дойде часът на страшния молец.
Навсякъде висеше тънкият му свредел.
По всички кътчета пробитите планети
проклинаха мига на своето раждане.
Далечен рагтайм свиреше оркестърът.
И урогу се плезеха от ложите.
Човекът - целият на дупки,
закърпваше с косите си арената.
Молецът сви гнездо
в сърцето му...
Окопите от нафталин
и крепостите нафталинови
не можеха да спрат устата на молеца.
И той прогриза ризата на хоризонта.

Отвъд!

Какво видя молецът?!
Обърна се.
Викът му стресна бавните планети,
отмести времето,

разсъни гравитацията...

Отвъд!

Очите му заченаха огромна пеперуда.
Тя разклати със крилата си съзвездията
и мина тръпка над заспалите площади,
повториха я пирамидите и римските пристанища,
а кулата във Пиза се изправи...

Тогава гъжд изля се
от намръщеното чело на тавана.
Светкавица прогря очите ми
и вятърът наду завесите.
Змията на свещта запали със езика си
пространството
и страшен гръм сърцето ми разцепи.
И кръст изгря -
огромен кръст, на който
разпнат бе молецът.
Какво ли бе прозрял отвъд?
Какво ли крие господ от другата страна на хоризонта,
та го наказва?

Чух глас:
"Видях събрат,
аризеше хоризонта
от другата страна
към нас, човече..."

Пеперудата отвори
грозни челюсти.
Изригнаха вулкани.
Тя хрочеше върху арената парчета нафталин.
Изплю одеалото на мрака.
Повърна сенките на хората.
Повърна белите платна на корабите,
наметалата на тореагорите.
Повърна светлината
и вятъра във гривите на горестите атове.
Повърна булото невидимо на хоризонта,
перушината на облаците...
И стана малка,
малка, малка,
по-мъничка от нокът.
Полетя към пламъчето на свещта
и тупна със опърлени криле на масата
до ябълката алена,
която
жена ми взе и каза:
"Отхвани си!"
Заседна залъкът
в гръкляна ми.
Не можех да преглътна мечтата за Колхида.
Казах:
"Прости ми, Господи!
Не искам от платната
да тъка постеля за леглото си.
Молците идат..."

Трябва хоризонт да си измисля
и да пришпоря океана,
и да излъжа аргонавтите.
Да бягам трябва.
Да бягам трябва.
Да бягам трябва!"
Но кървава уста отвори залеза:
"Лъжецо и страхливецо,
подлецо, туняецецо,
къде ще бягаш?
Оставям белег -
ябълка Адамова,
тя ще подпира твойта гуша...
Когато изречеш "отвъдно",
ще се задавиш и ще пукнеш."
Молецът падна във ръката ми
и каза:
"Късно е!"

СИЛВИЯ ЧОЛЕВА

ГЛЕДАМ ТАЗИ ГРАФИКА И СЕ ВЪЗХИЩАВАМ НА ХУДОЖНИКА

Пристанище е този мърляв граг -
с корабите бели - вдигнати с кранове сенки на сгради
в следобеда съботен.
Въаните на прашния въздух задушават небето,
отнемат от сивия бряг ново камъче -
нова къща за мравката.
Замъглени прозорци -
безформени мълнии зачертават картината
и диоптрите на света се увеличават.
Късогледите малки гула на биноклите
се насочват
към всеки прозорец, от всеки прозорец
и ехидно хихикане,
мравчо сновене,
мупуркане бързо
се промъква сред шум от напъващи котвите корабу.

* * *

Цветен понеделник,
началото на седмичните ми безумия,
на моя порив да си отизгряя.
Забравила те бях, унесена в неделния си сън.
Заприличах на кокошка,
която пощи следобедния двор.

Но ето - писък на криле отнякъде -
и ципестото ми око учудено и тъпо се взира горе.
През тези седем божи дни ще бъда грешка
и ще летя.

Дано не са забравили крилете ми.

ПОДГОТОВКА

Август.

Няма край за тишината в мен, когато се откъсва лятото.
Започва пълнолуние.

Какво говори жабата,
разбила с вик страха ми на звезди?
Ръката пак е безтегловна и думите се сипят покрай мен.
Къщите са примирени от очакване.
Заспиват...

Аз още чувам как мъчително петлите се простиха с нощта.

ТИЧАМ

В този гъжд, който ококори очите на сградите,
който издърпа ушите на тревите нагоре,
който ме поля с охладняло бърборене -
в този гъжд проговори.
Съвсем закратко,
съвсем небрежно.
В този случаен гъжд от години очакван
под някоя стряха, под нечий прозорец.

ЗА РИСУВАНЕТО

Художникът се обеси на въжето от светлина.
Залезът възкръсна тихо и добави две пера.
Денят навлече черното кимоно.
Затрупа лицата от портретите.
Въздухът се отмести, за да влязат
очи, птици, малки зелени дракони, куци йероглифи и други неща.
Не остана никакво място за печат.
Хапнаха, пийнаха, порисуваха, прибраха духовете.
Две ябълки от натюрморт
се търкулнаха на пода.
В развиделеното ателието се стопи
и останаха цветовете.

РОБЕРТ ЛЕВИ

ЗА БОБО И ХАРА

... И той ѝ каза:

"Често срещам
твойте сънища,
който си забравяла на всеки кръстопът..."

... И каза още:

"Разпознавах
сянката ти,

Вграждана в мостове
и в чешми, строени от любов и грях..."

... И тя отвърна:

"Догони ме.
И от чешмите пий вода,
и влюбвай се в реките под мостовете,
и сънищата ми сънувай..."

... И той ѝ каза:

"Ще напиша стихове
и в тях

ще те догонвам
и откривам,
ще те изпускам
и отново ще те губя..."

... И каза още:

"Ще си спомня
очите ти какви са
и косите.

Но спомена ще поверя на зимата.
Неустово ще си го искам после

от пролетта,
от лятото,
от есента..."

... И тя отвърна:

"Мое е
безсмъртието
и аз ще го раздам -

частица по частица -

но спирай всеки срещнат,
помоли се..."

... И той ѝ каза...

... и затича...

И аз го чух, че е задъхан.

МОЛИТВА

Господи, видях как пали моето момиче
тъничка свещичка пред светеца си.
Восъкът бавно - и на сълзи - се стичаше,
докато свърши огънят. И угасна живецът.

И презърнах тогава момичето и се запалих
като вошеница в олтар на вятъра.
И трептя пред него живецът ми, докато ме галеше.
И както ме галеше, тръгна след моя приятел.

Но не угаснах, Господи, и не знам, да благодаря ли?
Нагърчи се тялото ми като свещ, накриво запалена.
И не се ли напълни света със добри самаряни,
та и аз да навличам тези одежди, отдавна забравени?

По-добре да поставя сребърник в кутията пред иконата
и да тръгна да търся друго момиче. И приятели за убиване.
Пусни Каин по пътищата - като брат да ме гони.
И да ме угаси. Прости му, докато гледа как восъкът ми изстива.

АЛИСА ПАСИОН

... когато дочух зад гърба си:
"Това момче се погуби. Пропи се..."
Но на рамото ми вече не тежеше
кръстът ти,
Алиса.

Аз отдавна го хвърлих. И тебе.
И всичко.
И за да те забрави духът, спиртосвам тялото.
Щом напуснах твоя свят,
самолично
строших огледалото.

Само чу другият... моят свят... е изпит.
Анатемосан. И до дума изписан.
Не трябваше да ме оставяш
недоубит,
Алиса.

ПИСМА ОТ ВЧЕРА

ОТВОРЕНО ПИСМО

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА СЪЮЗА НА БЪЛГАРСКИТЕ ПИСАТЕЛИ

В "Литературен фронт" от 25 май тази година* Блага Димитрова вини Писателския съюз, че неколцина български литератори са "вън от него" и пожелава да се сложи час по-скоро край на това, по думите ѝ, нелепо положение. Сред упоменатите чест имам да бъда и аз. И тъй като върху този съюз се хвърлят достатъчно много укори, бих искал да сваля от него поне един, пък колкото и незначителен да е той.

И така, изходната причина да бъда "вън" съм си аз. Не съм правил постъпки за членуване в този съюз. Не съм ги правил не поради срамно унизителната и често несправедливо провеждана процедура на приемането - унизителна, но и много полезна с оглед моделирането и бъдещото поведение на новооглашения писател, - не съм ги правил, защото оценявам Писателския съюз като институция пакостна за нравствените и творческите сили на неговите членове, което си е тяхна работа, и за културата и обществения морал в България, което не е вече само тяхна работа.

От всекиго се знае, че от Паусий и Софроний до Йовков и Вапцаров българският писател е живял материално, социално и духовно в сред и със народа си. Тогава не демагог, а просто луд би употребявал в буквалния му смисъл призива "повече сред народа, по-близо до народа". Дойде време, дойде заедно с началото на "топлиите грижи за творците на художественото слово", когато стана нужна от този безсмислен с противоречието и неизпълнимостта си призив, когато предишният социален образ на писателя рухна. И това рухване е толкова по-страшно,

* Годината е 1989, а председател на Съюза - Павел Матев. Това писмо не бе публикувано в "Литературен фронт", както и много други подобни писма. Вероятно неговите единствени читатели са били компетентните органи от Шести отдел. - Бел. р.

защото много жив е предишният образ и защото, за добро или за лошо, българското общество продължава да обвързва здраво социалния образ на писателя с творчеството му.

За моя печален резултат Съюзът на българските писатели не е първопричина, не е дори и главната причина. Знае се и ще се помни обаче, че той не само не се е противопоставял на изграждането на новия социален образ на писателя, но и дейно му е съучаствувал.

Дали човек ще бъде член на някакъв съюз, е въпрос на негов личен професионален и нравствен избор, а не тема на публични обсъждания. Без съмнение Блага Димитрова е нарушила това постоянно нарушавано у нас правило от най-добри побуди. Но ако желае да допринесе нещо "по съюзна линия" за българската култура, тя, след като намира за себе си основания да продължава да членува в Писателския съюз, нека поне не поощрява въвличането и на други в него. Нека поне се уварди това, което досега е смогнало да се уварди.

Всекиму е ясно, че правената тук декларация е част от тревожещо социално състояние, тревожещо със своето разединение. За разединението и контрастите говори и метафориката на фактите, която тъкмо на Вас, като лирик, бих искал да напомня. И така:

Съюзът на писателите има членове, които не без съдействието на този съюз са демонстративно охранени, и днес в България има демонстративно гладуващи поети.

Съюзът на писателите има членове, които, фигуративно или буквално казано, пробват обувките си в Рим, Лондон, и в България днес има поет с прозвище Босия.

Това положение е срамно и мъчително. И ако една от причините да се стигне до него е Писателския съюз, кой уважаващ себе си човек би пожелал да става негов член?

Чрез седмичника на този съюз безкрайно незначителният въпрос, членувам ли в него или не, стана малко-много въпрос печатен. Принуден да заговоря, бих искал да Ви уведомя чрез същия седмичник, че решавам да остана със съвестта си и народа си.

София, 25 май 1989 г.

С уважение: Никола Георгиев,
Софийски университет

ПОЕЗИЯ

РУМЕН ЛЕОНИДОВ

АРТ ПОЕТИК

Колкото повече остаряваш, толкова повече се римуваш с римите, толкова по-рядко не се съгласуваш с несъгласните и винаги вдигаш ръка срещу против...

Има разни гадни старчета, които непрекъснато си калят езиците, защото от трийсет години езиците им са трийсет и три сантиметрови, трийсет и три сантиметрови, трийсет и три сантиметрови и те цял живот ги лакират с ритмични движения сякаш наистина са роби на фашизиран фараон

и под туниката им думи лъсват два кръгли братя-оргени
и един братовчед от същия орден...

Колкото повече остаряваш, толкова повече си вярваш в римите,
влагаш нещо римско в тях, внероняваш се,
все повече умиращ предварително, жестикулираш като несигурен
в себе си младеж, загубил славата и нейните желания, ослепили бухала на твоя
ум.

Не виждаш ли, Поете, че си без туника, без тога, без хитон,
трепериш храбро от вестта за учениците,
които са отказали да зубрят твоят двои стихове...
Не, те не са убийци, но дали ще плачат върху гроба ти, когато
изпишат с капчици от твоят кръв безсмъртните ти обвинения срещу
средата, която те издигна и те утаи на гръното
и те превърна в жива стръв...

Има разни гадни старчета, които са изплюли последните си зъби
и се усмихват цял живот като ласкателки от остров Лесбос
пред образа на своя дървен кон, на своите лайняни Буцефали,
усмихват се сериозно, недвусмислено, защото искат да получат златни
кътници и златни нокти... И ти, който не смееш поне да им се изсмееш, и ти,
който мълчиш, защото не смееш да се изсмееш, ти, който си изчел всичко,
освен своята присъда, която всеки цял живот
изчуква сам върху паметната плоча на изкуството - виж:
Остават ти само три милиарда мига, моите!

НЕ СЕ ЧЕТЕ

Аз се подписвам спокойно
Под собствените си мисли
аз се подписвам спокойно
Под всички доноси срещу гения
аз се подписвам спокойно
"Не се чете" при мене се чете
Ако искате ме четете.
Но по-добре не треперете
И ме оставете да се подписвам
спокойно:

Стр.Стр.Страх

БУНТОФРЕНИЯ

Най-буйните надуват бицепсите
на своите музи-бюстове.
Вдигат гири и пикаят кръв
със стръв готови са да ръфат...
Най-буйните надуват бузи
и след бу!бу!бу!
наляпват бута
и заспиват като буби.
След време се събуждат
с будна съвест на невични пеперудки
и започват да повдигат себе си
над себе си
(за поддържане на формата),
да издават неприлични звуци,
да издават най-прилични стихчета

(като кихавици по време на събрание)
по всяко време - до Събрани.
По всяко време - но
временцето нещо се разваля,
отказва да поддържа формата
отказва да поддържа формата
без съдържание.
И те веднага сменят буквата
и вместо Бу! надуват Ду! на
дудуците хайдушки...
И край бюстовете на бившите си музи
завъртяват най-бунтарското хоро...

VIA SACRA

... И тъпакът ще рогу тъпак, който ще рогу тъпак,
и правнукът на тъпака ще ми се надсмее...
И пак тъпак, и пак тъпак.
Пакт от тъпаци!
И как ще измина свещения път,
без да ме стъпчат?
И как ще премина през техните озверели легиони?
И как ще се размина с техните калигули и нерони?
... И аз отстъпвам стъпка по стъпка назад,
изпъчил гръб
преминавам през представата за себе си
(нали е кръгло все още Кълбото)
която съзирам, когато съм вече отпрашил,
и докато не стана на прах
ще се въртя около себе си
в кръг,
като кръгъл глупак.

БИЙТЕ, КАМИЛАРИ!

Нямам гърбица но имам
имам чувството че съм направо гърбав -
цял керван от керванджии ляят
колективно през гения
Изкривил съм се направо
изкривил съм се на ляво
изкривил съм се накриво
в кривите им огледала

О, оазис на гуха!

Нямам гърбица но имам
имам чувството че не съм единен
и ще взема да се глътна
и да се изплюя но обратен -
може би след тези действия
аз действително да се поправа
и ще стана огледален образ
на отсъстващо лице

О, оазис на гуха!

Нямам гърбица но имам

имам чувство за вина,
другари!

КИРИЛ МЕРДЖАНСКИ

АПОКАЛИПСИС

Земята бе престанала да ражда жито,
но хората дори не забелязваха това.

Отдавна житото не бе им нужно.

От глад умряха само мишките.

И котките след тях,
прозрели своето безсмислие.

Първо черните,
после белите.

И пътищата не вещаеха нещастие.

Щом нещо тръгваше нанякъде,
то следваше единствено посоката на вятъра.

ИНФЛАЦИЯ

Строиме кланица след кланица.
А цената на месото се покачва.

БОРИС ХАДЖИЙСКИ

СЪВЪРШЕНАТА ОРБИТА

О, аз разбрах, че съм обречен, без да мога
появата си сам да отменя към края
на този хаос от звезди, варовик, резеда и глина,
изпечена от летните слънца над Руен.
О, аз разбрах, макар и неразбиращ,
че трябва да остана в тази пещера от болка,
щом искам по-далеч от планината да отида,
като вода подир топенето на вечен сняг.
Понякога долавях как стените скърцаат
като отчаяните клони на умиращите брястове,
като разпукването на земята подир страшна суша
и разминаването на галактики над нея.
Макар нозете да ме водеха по пътя, който
най-искрени доброжелатели
ми сочеха със пясък между едрите си зъби,
на други поколения ръката властна
ме блъсна във посока - чакаща ме да я извървя.

И колко късно - колко рано съм започнал, без да зная
от падащите през нощта звезди парчетата да слепям,
отечество с луна и слънце и небе над тях да си направя,
което можеше и да не бъде мое.

1-2.VIII.1984

ПРОЗРАЧНАТА СЕНА

Нагвечер и този ден ме изостави
на площадката пред тебе, стъклена стена -
и наглед прозрачна.

Погледът ми без очи остана,
без да може свредел да направи,
който през зиди ти да провре.

Изад мен и други искат да отгатнат
как от вътрешната ти страна застанал някой
вижда хора, сенки и дървета -
без да могат те отвън
през видимостта ти да проникнат?

2.IV.1987

ТОВА, КОЕТО ЧАКАШ

Корабът се връща от далечния и зграчен Делос,
дело на морето и деня на вечността -
да потеглиш ти към края
на един живот от гуми,
пълни с вобра грозота.

Корабът се връща, без да се стреми да пази
непредпазваната своя и на другите съдба -
да приемеш крайната присъда
на една ирония-познание
и една ирония-борба.

Вятърът обръща кораби, луни и кокалести времена,
времето историята връща неизучена,
без да може тя да върне сянката
и иронията
на къляния се в кучето.

12.VIII.1986

Из поемата "OMNIUM CONSENSU",
част от лирическият епос "НЕЗАЩИТЕНИЯТ"

За миналото си не ще говорим,
защото вдъхването, филтърът са вече под съмнение.
Ний всички заднешком напред се движим
и само туй, което дланите по пътя ни извършват -
само то е настояще и духът във тях присъства,
и духът във тях отсъстващ е духът на времето сегашно;
а очите ни като очи на мъртво риже коме
във скали, единствено в скалите лепнат...
И за миналото си не ще говорим -
тъй може би и ний мечтаехме полагане на ножа;
щом сме можели - отключвахме вратите,
налагало се е - разбивахме вратите...

Сега каквото стиснем във ръцете - камък
или слюда, клон, стъкло, въжета, книга -
с него ще разшиваме зъбчатките на черепите,
ще отваряме прозорците на сетивата, илюминаторите на устата;
ще дълбаем в храма на сърцето и релефите ще стържем...
Сега ний пазим някакъв парцел от туй небе -
небе от невъзможности, небе по заповед и по прищявка,
небе изгонено, небе отречено, защото ни отрича -
небето ще изплюе като слон обидите, съгласието,
бомбите, желязото, пластмасата обратно...
Безвремие - къде ти е небето!...
За миналото си?!...

Сега застанали сме т а м,
като че там сме се родили.
И там завинаги се спусна вечерта.
О, вечерта, разстлала пак изпод крилете си над нас
дебелите учебници във грапавата подвързия на лъжата
(codex-хартийка): лъжа - стоманена подлога на *закона*,
в пристъп на подагра скелета разклатил на завоя -
тъкмо с всичките му 180^о до последната секунда, -
по който нашите години изведнъж започнаха да слизат
като оловните възкисели човечета, които всеки
някога е пускал и завъртал в спуканото колело
от крачната машина на все тъй мъртвата си баба...

Лицето си отсреща търсим във мига преди да паднем -
и първообраза го няма; съзираме: една грамада от окови...
Обръщаме се с гръб: "Кой счупи колелото, кой счупи колелото?" -
и виждаме наследството готово да ни лапне;
и виждаме отново тонове хартия, найлоновите папки,
кожените папки със шаблонните подписи на папи, президенти;
лимузини, знаменца и глобуси, кортежи виждаме
и самолети, късащи небесни ромбове като парцали;
жълти шкафове, спиртосани и тежки гардероби,
цвете на прозореца унил - самата смърт;
бюрата черни с тайнствените чекмеджета,
тънкото жужене в мозъка на телеграфа...

Това са само интонации на гласовете, стените на кивота...

Кой би могъл да каже где сме?
Кой би могъл да каже откъде дойдохме?
Ний вярвахме и сякаш всеки бе наистина главня,
откършена от ада, със която да си свети...
Ала кои ръце в какви ли пътища отнасят пламъците плахи,
та само мокър въглен във нощта отвсякъде се рони?...
Нощ, баща на моя дух - отдавна адът между нас е поделен:
това съм аз, това си ти, това е той...
Вървим, о, нощ, през нощите, изсипващи вътрешността си
през разпорените си търбуси; наблъскани сме в тях
подобно уродливите гжуджета във влакчето с наватата пружина
от играта детска - ето: с писък то навлиза в долини подпухнали
от кръв въз кръв и още жадни; през поречиата тлъсти,
от човешки хумус плодоносни, то минава -
като прахен вятър в гробниците на печална слава;
пирамидите от кости обикаля и по върховете се изкачва,
за да видим пак земята, смръзнати и бедни, пак земята -
тая фабрика огромна за ножове, шишове, сатъри, саби, шпаги;
алебарди, от които капят майчините сълзи и посоката ни сочат
сред тунелите от мъка...

... Със богат товар навънка ешелонът се измъква...

ПОЗИЦИЯ

ИЛКО ДИМИТРОВ

КЪМ КАКВО СЕ СТРЕМИМ

Два камъка днес тегнат на вратовете ни. Камъкът на
хилядолетията, на безброй пъти повтаряната участ на изкупителна
жертва за добруването на Европа, на усилието да оживееш и всичко,
свързано с това, камъкът на унижението, на безверието, на хроничната
апатия, камъкът на тялото (не кръстът на духа), камъкът на безпътицата
и неопределеността, на духовната леност и на мъката да оцелееш като
мяло, камъкът на интереса, свързан единствено с набавянето на насъщния,
камъкът на раболепие, на пречупената воля, камъкът на мълата - не на
отличието, на единственото, на Името. Без значение са причините, след
като са действували през всичките тези години - тяхното познаване няма
да излекува организма - както досега не е сторило това; то би могло да
послужи единствено за напътствия към друг болен. Не нация на Духа, а
нация на духовните пролясъци, до внезапните духовни отклонения, които
подчертават още по-отчетливо фона на телесността, на мрака. Царете,
св. Иван Рилски, Апостола... Не нация на духа, ние просто още не сме
надживели функциите, чрез които оживяваме физически, още сме твърде
близо до радостта от приемането на храната, успокоението след
усвояването ѝ, до онези тъмнишки процеси на размножаването, до
инстинкта да се загрънеш, когато стане студено. Още сме твърде близо
до организма си, за да достигнем до проблемите на цивилизацията като

ежедневна употреба. Нашата Душа - отворът, през който се разтоварваме, клапанът, който ни помага да се спасим от устояването. Ние все още не знаем за какво служи Духът. Все още не сме стигнали до онази степен на съзряване, след която проблемите на Духа биха станали единствената територия. Нашата участ. Песните ни, от които лъха смърт, тъга и униние, клетвите ни, които смразяват, вицовете ни, чрез които се осъществяваме като политически фигури - хем се борим, хем е на шега, - участта ни на крайпътен камък, по който личат знаците на онези, които са преминали покрай него. Участта ни - да изризваме огън и лава, между две нощи, в които преживяваме някак. Някъде през нас изтичат миналото и тъжните уроци от него и тръгваме отначало, сякаш току-що сме били родени.

И другият камък. Камъкът на большевшкия социализъм. Камъкът на пречупената воля, на униженията, на лицемерието, на страха, на апатията, на безразличието, на безсмислието, на тълпата, на която под страх от наказание трябва да приличаш, камъкът на еднаквото и равно влачение, на лъжата и на отчуждението. Камъкът на нетворчеството. Камъкът на позора, че си бил всичко това, всичките тези години - и отгоре на всичко си оживял, при всичките тези лъжи, затвори и унижения, - камъкът на равните мозъци, равните страсти, равните възможности, камъкът на духовната импотентност.

Тези два камъка, които тегнат на вратовете ни и са се сраснали с плътта ни. И каква участ! Върху липсата на духовен аристократизъм, липсата на духовно рицарство, върху състоянието ни да се борим за физическото си оцеляване, а не за духовното ни съхраняване, като благодарат припада и избуява военният социализъм, казармената демокрация. Мисля, че конкретно-историческото съчетание на народностната ни съдба и актуалната ни история е възможно най-страшното и фаталното, което може да се срещне в най-новата политическа история на човечеството. Страните от Източна Европа, Русия, всички те имаха своите древни традиции, които закономерно се развиваха през годините на съзряването им като нации и които сега намират приемственост в движението им към цивилизования свят, те имаха своето развитие на Духа, своята жизнена потребност от демокрация и независимост, насищаща се с актуално политическо време, всички те имаха своя принос в утвърждаването на новия хуманизъм, всички те бяха хармонична част от процеса на непрестанната хуманизация на социалния живот. Естествено - го идването на власт на касапите на Сталин. Днес тези народи имат своето също така хармонично продължение, своята възкръсваща памет, традициите, които са всъщност потребност, намерила отново силата да отхвърли от себе си отровния плащ. А ние? След Освобождението имахме три десетилетия, в които направихме своите истински, собствени крачки към Цивилизацията, и отново - с войните, а сетне и с идването на власт на большевшкия социализъм - бяхме върнати назад. Назад, където няма цивилизованост, няма демокрация, няма личности, там, където бяхме преди 1878-а, поест - в юлара. Там, където има само инстинкт за стместване на главата от брадвата. И опиянението след това. Сега ние имаме този инстинкт и нищо друго.

Днес тези два камъка отново приведоха главите ни. Оставайки верни на себе си, ние виждаме сечивата, без да мислим за къщата. Ние мислим за средствата, без да утвърждаваме в себе си целта. Ратуваме за демокрация, за свобода, за пазарен механизъм, за многопартийност, без да изведем като единствена цел Личността, без да прокламираме тази най-висша цел, спрямо която постигането на свободата и демократичността, на парламентарната държава са само отделни звена. Личността - това е

уникалното средство на цивилизацията да оцелее, да се самоутвърди, това е мярата, белегът ѝ на социална зрялост - останалото е конюнтура, която отмира, след като се осъществи. Прокламирането на тази висша цел не е въпрос на схема в една политическа платформа, а въпрос на осъзната ценностна градация, която привежда отделните действия не към конкретния политически момент и място, а към бъдещето. Поставянето на Личността над всичко, над нацията, над държавата, над властието на нейните принципи над принципите на държавата и на партията - това според мен е пътят на хуманизма. Прокламирането на този принцип е и атмосфера. Защото ние трябва да се стремим не към правова държава - тя е само етап, - а към държава, в която Личността няма да бъде ограничавана от нищо, което доброволно не е приела, нито към пазарна икономика, при която могат да се продават марихуана и деца, нито към многопартийност, при която маниерът е над смисъла. Днес нито опозицията, нито "преустроената" комунистическа партия прокламират тази цел. И ако това означава невъзможността тя да бъде преценена като такава, то горко ни!

26.11.1990

ПОЕЗИЯ

ХРИСТО СТАНЕВ

ТРОСКОТ

Строителите си отидоха. Построиха
те голяма спирка - много влакове
да идват. Някаква комисия дойде и
реша "Утро" да ѝ бъде името.

Нито една истинска целувка вече, тъй както дете потърсва
майчина страна в съня, крача сам и ненамерил по улиците
с прескочи-кобилата на паметта: Най-подир ги видях да се
появяват вцепенени с откраднати очи и грохнал глас -
ничиите сенки от един пореден влак; как губят време

с погледу

в канала, който влачи кофражи от лица, тампонен мрамор
от ушите, бетонни стълби за гърла, бодлива тел за увиване
на страх и шепот. Строителите си отидоха. Дойдоха влакове
с други образи в еднодневни паяжини зад прозорците на купета,
осеяни със забрава, която лапа октоподно - преглъща и

изплюва

телата им върху запустелите релси на душата... Последна
спирка. В утрото и този път - непоносими препускащи пътници
към влакове, с лица, забравени в багажното; и онези, дете
от години вперили очи в часовника стоят пред гарата и се
сверяват, да тръгнеш или да пристигнеш? Сигурно и другите,

които

си дояжат пицата студена и си заминават гладни, ничии сенки,
сам, но друг спомени, други безлюдни устни, нашепващи "Мърша"
от Бодлер, други изхвърлени от каляската с гръгливи крави
отпред, мучащи в утрото към призрака в тъгъла, който свят
се моли да не го поглъща тази вечер празнотата, боже, ако

на бягащи за здраве аз стъпките открих.

И завъртях се в кръгове като отливки тежки -
над покриви, заляти от асфалт.
Самотни птици даже не пресрещнах...
Зеници пръст проблясваха в снега изтлял.

Антени - арматура от оглозгани плакати.
Стърчащи пръти - свити знамена...
И изгревът, забил последни лакти,
се изкатерва по панелната стена.

И светофарите кръжат във уличната бездна.
Ловят във мрежите си сините кръстовища.
Автомобилите за старт в отсечки се подреждат.
И в празните прозорци се показват недоспали хора.

Деца та си изпращам още топли за училище.
Със ранички по гърбовете - като залепена стръв
за фаровете на коли - навлезли в спомена
за спускането във просторите на мойта смърт.

В просторите на сивите училищни дворове.
В просторите на библиотеките от мрак.
Голямата Енциклопедия затвори в своите томове
крилицето на молец, откъснат от мухата крак...

А нас ни обяви извън закона - като остаряло минало.
Измисли ни бунище, гробище, народен съд.
Едни изкачваха се, други слизаха.
(А слизачите ги разстрелваха във гръб.)

Аз спускам се, неразпознал гробовете,
сред битките за по-добър живот...
И жертви, и палачи във подземни входи
разменят снимките си в новия паспорт.

Белязано е настоящето. И бъдещето е белязано.
Спринцовка - кулата телевизионна все стърчи.
Готови за прерязване ампули - хората край нея.
Пресреща ме отровен вятърът - бензинов и горчив...

Все по-надолу в складовете на мъглата -
стърчащи шумове, набучени от гласове.
Все по-надолу. Мойта смърт е необятна...
В посечения ствол въртят се часове...

Все по-надолу - да не можеш да излезеш
от кръгове повтарящ се живот.
Там, в някоя от дупките на мрежата,
която ще те пусне без крилете ти на уличния под.

МАРИЯ КАРО

ПРЕДИ ДА СЕ РОДИ ПРИВЪРЗАНОСТТА

Една пропаст запълвам с живи клюнове и крила,
пърхане, мултене и вой преди задушаване,
засищам кръвта си,
говореща много езици в мен,
откъснат стрък тинтява, цвете,
което не си спомням да познавам,
ме заговаря на езика на вещите провлечено-ясен
разбирам, че това което съм може би няма тяло
или смъртта предпочита същността на птица
животните прекрасно знаят всичко
и нищо не узнават
споменът не съществува във съня и всички
плуват равностойни като вещи невидими очи
взрени в теб, прозрачно и уязвимо,
като аквариум поставен от други
минало и бъдеще са два разтвора които едновременно
те проявяват.

СТРАХ ОТ СИРЕНИ

Бих искала да напиша стихотворение
в което буквите да посиняват от плача
на думите
запетаите да дълбаят по безкрайните допирателни,
отвеси, спуснати във вакуума на нашето добродушие
всички крачета са излишен барок, щом върху
листа на измислиците падне изгорялата мушица
и ти се доускат стихове от мъгли
тогава въздухът във всички удивителни, мантията
на плача,
шепата милост, която получих от въпросителната,
циганка - метреса на смислите
възлите на многоточието давят във водовъртежа си
и пожелавам снеговалеж да преобърне моретата,
защото да заспиш във Хималаите
е святост
тук скъсани меридианите не означават
даже храст
съгъстени букви само тежината на снега
изпраща мислено при Хадес, по горещата вода
да плуват ладиите им
бих драгала по тях
едно стихотворение на стар език
по сенките на хора разбираем

Това би било разказ за смъртта
татуировка на живота
едно стихотворение със думата етцетера,
етцетера, етцетера избягала от
катедрала птица
а може и без вазите на жен-
ствените скоби, разчупената

Попуква се дорийският им профил.
Опиянени отново от възможността
отново да говорят
и от ехото
Призраците казват.
Крепостните слушат, не могат да повярват
и чувстват свободата в себе си
като огромен бут,
който ще им се гаде.

...

Отново светлината по хиляди пътеки прашни
през тежките завеси се прецежда.

Цветарките люлеят гърдите си оаромни
над кошниците с хризантеми.
На есен и на гробище мирише.

Призраците вече имат чанти.
Понякога им дават да говорят в петък.
И скрити
заг колоните
невидимите си юмруци да размахват.

18.XI.1989

МОНОЛОГ НА ЕДНА МУХА

Какво ли друго да се случи
освен навън да притъмнее,
а вътре сенките да наедреят.
Отпред стъкло.
Отзад стъкло.
Отдавна съм издишала пространството.
Знам трупове на останалите колко са.
Понякога се тръквам в кагифените им гърбове.
И изходите знам.

Чака Паякът
със кошничка за смърт
във ъгълчето горе.
Нека чака.
Не мога да достигна толкова високо.
Преяла съм
от чуждите трагедии.

Отпред стъкло.
Отзад стъкло.
Това ли е животът?
На едно замахване с крило.
Оттук се вижда всичко.
Какъв е смисълът да го достигаш.
Без мирис е.
Какво пък толкова да му миришеш...

Отпред стъкло.

Отзад стъкло.

Аз наблюдавам - наблюдават ме,
през прашните мелодии
на тихите следобеди.

Отпред стъкло - благословена си, Презраго!
Отзад стъкло - подкрепа, сигурност, уют.

Дори и да отвори някога Стопанинът прозореца,
дълбая дупчица...
Припича.
Ще пълннат скоро яйчицата.

ДА-ДА ПРОГНОЗА

гимнастик се мята стегнато в прахта
празна черупка от охлюв
времето тика

няма спасение от лабиринта
зъбките на спиралата са изягени
отвътре
усъвършенстване в ширина
барьерите като покрив

ето го
еготизма
дързък приятел който мацва устата ти с мед
и опминава нататък

лечение
двадесет и четири пъти дневно
двадесет и четири канки
екстрат от сгурия

бягство от капана

шлифер
другата обувка я няма
и ключ не е нужен

изкопна работа в джоба
пършивост
дъжд който се е задал
някъде имах тресчица за подпиране на диафрагма

ИВАН РОСЕНСКИ

НЕБЕ

Движат се в пейзажа
снежните ситнежи.

Непрозрачно влажни,
нетърпимо нежни.

Бялото се сбъдва
в нечи зеници.

В по-различен въздух -
по-различни птици...

Но не вижда никой
временната тайна.

Сажда и снежинка
слеги се случайно.

КЪЛБО

Окръгленото тук и в края -
и вътре, и отвън живее.

В привидно погредена стая
и под небе от шумолене.

Съмненията са на срички,
страхът от строфата набъбва.

Като сълза без самоличност,
като душа с красиви зъби.

Като в строшено огледало -
не всички бръчки изненадват...

Случаен начин за начало
след отговор отдавна даден.

ФОРМУЛА

Екипажите чакат
в търпеливо съседство.

Рискът пак крие лакът,
непресметнат в момента.

Всички вбъркват се честно
в изтъняла извитост.

Изпламтяват галечни,
разноцветни реликви...

И смъртта забавлява,
гургулика игриво.

Шампионите стават
по-внимателно живи.

ПОГРЕБЕНИЕ

И в тази празнота употребена
разтребват мъдроръките старици.

Едва ли има време за промени
и само облекчено коленичим.

Най-близките приятели - по болест,
примигват с поомекнали клепачи.

Под тия гребногрипави тополи
вината е почтена оплаквачка.

Изстива Верността непрегналива,
притихва в своята сбъдната безлюдноост...

Когато си спасен несправедливо,
друг някой оцелява непробудно.

АНРИ КИСИЛЕНКО

ЕПЩАЙН КАТО ПРОРОК

те ще ме убият, зная, в утрешния масов ген
тези хиляди картофени чада, вострастени в нечия идея
улиците пълни са с тела без име, слеги се във тръпнеща
девица

там ораторите я насилват до насита, тя е тяхна, тяхна ли
е тя?

аз съм този крехък минотавър, който прави фонтан от
писоари

те плакят във фонтана, в истинския, с нимфите от мрамор
бог съм аз, когото богът с нож в ръка заколва - помощ!

- в името на бога
роб съм на тълпата - сбогом! - в нея съм роден и моля
те да ме убият строго, кърваво, жестоко, с брадва или с
кол.

ПОГРЕБЕНИЕТО НА АВАНГАРДИСТА

изверг съм аз, облечен в бои, гласен за ноти, от букви
пронизан - икона с опашка от сънища дива
плюя в лицето ти, удари ме! - това е букетът за моята
цена

гол съм, с грипава кожа, покрит със лануго и с пъл към
небето проточен

но аз не руша, мене рушат ме, защото ги водя, а това е
престъпно

стар ще съм утре, на власт ще е бунтът, който роди ме
и гнил ще дочакам покоя

ужасен е краят, но палачът във мен ме води по вечния
път... прости ми!

Ще се смразяват движенията, виното и ласките ще са излишни
около катедралите няма да седят хора да хранят гълъбите
и ни една сянка няма да върне вярата за живота.
Ще изстине слънцето като дете
ще разчупи земята
и не ще я свързват ни линиите стремителни
ни ехото ни жаждата гладът ни болката в която няма изход
ни ръцете здраво стиснати след любовта.
Затова не забравяйте къде се намираме
колбата в която ни клатят може да се счули
могат да ни сипят лош препарат.
Не бъдете така сигурни, зверчета!
Не са улиците по които ходим плачем познаваме
Не са къщите в които ходим плачем рискуваме
Не и банките в които се залагаме
Не и телевизорите които ни показват всичко отпред и отзад
Не и кърпичката и балоните -
една кора е всъщност която над кора лежи
а под тях огромна жежка маса -
една звезда която на другите звезди прилича по мъртвешкия си
блясък

и никакви усилия не ще извършат повече от онова
което трябва с нас да стане
накрая
със всичките тревоги искрени
със всичките открития внезапни
със всичките надежди чисти
независимо дали сме търпеливи или не
независимо от нашия възторг.
Уви никои никога не е бил нещо друго освен
настояще за себе си и минало за следващите хора.
И Слава Богу че добре сме изчислени -
опасност няма да се претоварим с едно единствено усещане
(освен онези там, наречените луди)
едно състояние замества друго
радостта се сменя от тъга решението следва колебанието а умората
желанието
така и тези мисли отстъпват място на безразличието
и желанието за възпроизвеждане
защото ако не подушим телата си отблизо страх изпитваме
и се притискаме по-тясно да не се изгубим в мрака

До ре ми фа сол си
ла

За съжаление Земята ще ни носи и след като умрем
като обелели снимки в споменника ѝ кафяв.
Но докато чувствам болка
докато съм жив
аз твоите тежки гълъби ще нося
ще слушам със разнежено ухо тъжния фалцет на стъпките по покрива
ми -
разводнена гробищна могила
и хората, които от белтъчините са се втурнали
със нова радост ще посрещам.
И Слънце о индиго бяло размножител безучастен
ти своите копия с лица различни сътворяваш
скрояваш ги и караш ги да те познават

Земя и Слънце - като инструмента два необходими заедно
и винаги така раздалечени молка двойна на хората животните и
планините.

Но чуйте ме!
Стакато
Напуснете я!
Изиграйте ѝ номер.
Вие, които ще имате разум вместо челюсти
напуснете тази бабачка с неусвоени земи
преди да се разчупи
преди да се обели като портокал
и във Вселената да потече горещата ѝ слуз воняща
на воля и безсмъртие.
Скочете някъде другаде
един по един, в летни кораби.
Махнете ѝ
нека се види изстиваща
махнете на невъзвратимата ѝ маса
и оплодете щастливи един друг свят
видян единствено от вас
и от безстрастното око на светлината.

ТВОРЕЦЪТ ДНЕС

ГЕОРГИ МИНЧЕВ

НЕКА НЕ СЕ ОЛЕВЯВАМЕ*

"Все още се чува, че изкуството се твори, за да дава израз на заобикалящия ни свят, да отразява съдбата на човечеството, да участва в решаването на реалните му проблеми и т.н. Лозунгите, отразяващи подобни възгледи, се използват за цели, нямащи много общо с изкуството. То не съществува, за да размножава реалния свят и историята на човека. Светът сам се изразява достатъчно натрапчиво и без неговата помощ. Целта на изкуството е друга, а областта, в която действа, е един идеален свят, светът на нашите желания и мечти, на нашите представи и свършенства, един непознаваем чрез опита свят...

Желанието да се достигне до "идеалния свят" не бива да се разглежда като страхливо бягство от действителността, бягство от поднасяните ни от живота терзания. То е по-скоро израз на склонността към обогатяване на духовния ни живот, където музиката изпълнява възвишената си роля."

/Из посланието на полския композитор Витолд Лютославски по случай 1 октомври - Международния ден на музиката. Публикувано в органа на Солидарност "Gazeta wycborcza", бр. 102 от 28.IX.1989./

Този текст беше започнат като рецензия на излезлите досега броеве на алманаха за експериментална поезия "Мост". Докато пишех първия вариант, не се спирах много-много върху самата поезия, печатана в независимото списание, суперлативите ми бяха насочени най-вече към важните социални функции, изпълнявани от "Мост": поляризиране на българската интелегенция, опит да се тръшне на земята огромната

* Статията е прочетена на една от сбирките на клуб "Синтез" в края на 1989 г. - Бел. р.

работа за Вас ще има пак миньори

ще възвърнете живота си на хора

Шумовете глъхнат сякаш оредяват
чакаме смъртта си болни или здрави
новините вече имат скръбен тон
в тежко състояние е Едисон
може би така ще го завари краят
сам сред книгите в работната му стая

Как да не крещя към тези милиони
че умираме мой крехък Едисоне
вашата машина промени света
как да не ридая как да не крещя
бяхте винаги с усмивка на устата
тъмна като нощ и пуста бе земята

вече има лампи с електричен ток
вече светло е над хорския поток
вече ще се търсят с рентгени души
като ихтиозаври под земята скрити
вече утро е зад сивия балкон

може би все още жив е Едисон

Твоите дела защо ли да възпявам
вехнеш като цвят откъснат и забравен
толкова години в път към своя връх
вече нямаш сили за последен гръх
на смъртта си трудно ще се покорши
искал би навярно да се преродиш
вечно да твориш и да оставаш дължен

Винаги творците ще умират тъжни

Пак сте със скръбта по миналия празник
Пак работите и стаите са празни
колко ли живота са необходими
за запълване на пропастта без име
чакаща пред нас след всяко наше дело
всичко отминава всичко ново цел е
Мислите у теб безименни умират
скромност и талант тъй трудно се намират
ще те пази тъй с което днес живееш
скицата на винт забравена сивее
славните си дни дори да възродиш
моста разрушен не ще възстановиш
който мост е към мостове построени
камъкът забит във камък скъпоценен
с който си запълнил този миг тъй кратък
той ще озари живота тъмно бласто
със сияние на купища от злато

грях е да заровиш блясък под земята

Битката ти със смъртта няма е лека
да седиш във тихата библиотека

Всеки ден да пиеш своите лекарства
да те побеждава времето с коварство
с бъдещето твоята триумфална арка

да потънеш пак сред тишината в парка
да те омагьоса пролетният чар
да цениш гръха си като рядък дар
да работиш нощем за последен път
да почиваш сам във тих спокоен кът
да забравиш всичко за скръбта за мрака
за живота като смърт която чака

Токът се превръща в светлина трептяща
блясъкът не стряска косовете спящи
десет е и вече хората заспиват
в ням екстаз алкохолиците застихват
в хорските души надеждите узряват
майки страдащи злодеи утешават
стоплят лекари и техни пациенти
хора бедни и живеещи от рента
тези за които всеки час е труден
тягостните дни на смъртници и луги

Следващата книга няма да поемеш
винаги сънят ти идва ненавреме
интересът в тебе пак е заличен
болката остава в миналия ден
мозъкът ти спи ти нищо не съзнаваш
в сън поезията сякаш опознаваш
вече непозната в този свят студен
в сто метаморфози пак си въплътен
губиш себе си и своята умора
равни във съня са всички спящи хора
пеят стражите а стълбът арестува
старите въпроси хората не чуват
имал си съдба на цвете лъв елен
мъртъв си след малко пак си съживен
винаги сънят ти се превръща в чудо
може би затуй тъй мразиш да те будят

Моята тревога съдник ме напуска
за последен път той в сън ще се отпусне
жажда за дела и порив неразбран
всичко ще покрие белият саван
няма грижи скръб и мисли за съдбата
тялото ти е заровено в земята
сякаш беше ти в онази катафалка
а гласът ти е във хиляди слушалки
светлищата ярка плод на мисълта ти
осветява градовете и селата
тя предаде те но с нас ще бъде вечно
мъничка светулка литнала далече
за да кацне върху листа в мойта стая
своя надреален паметник изваял
с мисъл сигурна и ясна неотменна
и превърнат жив в останките си тленни

Стаята е тъмна свършват новините

с чернозлатен плащ небето е покрито
пак нощта трепти със огъня на клада
под нестихващата звездна канонада
аз съм много силна лупа под която
нова красота се вижда в красотата
както в огъня най-малките искрици
нощите са като шествие вдовици
Марта Марион и тъжна Винцентина
утре идва друга теза ще отминат
друга някоя отчайващо красива
друга смръщена и грозна мълчалива
звездната тъга е безпределно малка
времето е смъртник в черна катафалка
страшно е като в изгарящ нощем град
да си малка част от този кръговрат
звездните очи са нажежени пещи
миговете като позребални свещи
лъстър карнавал от месечни числа
конвулсивен хрип от хиляди гърла
черкви тъжни и неизмеримо стари
черни мумии във прашни календари
падащи стени и призраци във бяло
воденици със изгнители кречетала
сноп паунови пера като дъга
утринният вик на войскова тръба
животворни струи сред скалите
скъпоценности във тропиците скрити
пьяна от шампанско вино от радика
куп легенди дълго гниеци в зимника
кости от мамут и непозната реч
кръв по бляскавото острие на меч
танцът на дервиш и нощен реф на слон
пулсът в мъртвото сърце на Едисон
истеричен плач под небосвода свъсен
и гъхът ми от ридания накъсан

Едисон умря и други ще умрат
и без нас животът следва своя път
някой е видял а друг не вижда вече
в знака на смъртта една измамна вечност
времето тече минават вековете
но върни се пак при своите куплети
ти си откривател с всяка своя песен
сто пъти почистваш плъзващата плесен
за да събереш измамите във рима
колко е димът в гърдите ти преминал
докато застине в поетичен миг
сто пъти да хващаш речните вълни
за да доловиш звука им на камбана
толкова лъжи и толкова дивани
стиховете си да въплътиш във ласка
идва ново време без лъжа без маска
за какво да жертваш своите кумири
всеки ден по малко жив си и умираш
времето е твоя греха и във нея
ти изправяш се пред скитника злодея
все на новините в пъкъла попадеш
цел на нощната им тежка канонада

с погледа на маг гадател на живота
вечен преследвач на стихове и ноти

Твърдата кора на чувство многолико
ще разбиеш ти във синя перуника
чийто сок упойва като алкохола
път си избери и тръгвай все нагоду
всеки към смъртта ти винаги ще води
сменяме се като лунни периоди
то е винаги все същата субстанция
позребален псалм и песента за танци
радостният вик и мъката по свой
крехкост на фонтан и морския прибой
празничният глъч и мирис на тамян
скъпоценен миг и порив неразбран

Бъдещето вярвам ще ме извини
ритъмът сега тъй бързо се мени
болести война градушка смърти ранни
меланхолия зовяща непрестанно
бунтовете с хватка на жестоки клещи
градове готови гибелта да срещнат
извинете ме за моите заблуди
но към красотата пътят беше труден
само в детството ми дните бяха тихи
сътворен трясък после се смениха
вслушвах се смутен в стогласния му вик
после трябваше да стана и войник
още хората не можех да разбирам
виждах в болници как хиляди измират
и страха преди да прочетат писмата
бях един безимен редник във войната
с радост идвахме във болничната стая
бяхме по-далеч от ужаса на края
все заспивахме упойвани с наркоза
имахме щастливци със туберкулоза
криехме лица зад газовите маски
леките жени продаваха ни ласки
току-що свалили сивите шинели
с ужас чувахме отново да се стреля
вярата ни пак пред гибел се изправи
нашата любов се сблъскваше с ненавист
профанираната съвест беше право
във припадъците търсехме забрава
във водовъртеж от призраци и хора
моята страст е като танц на метеори
всеки елемент превръщахме във злато
искахме да видим хора на земята
как гротескно е стократно разрушава
сам пред себе си когато се изправиш

Бъдещите дни осмиват песента ми
мен и хората и може би света ми
тайнство е да си създад онези сили
всички хора от безверие спасили
от фонтаните да правиш изумруди
истината си да търсиш между луди

Миналия петък някъде към пет
тъкмо бях написал сполучлив куплет
изведнъж видях че се разсъмва във

Аз заспивам всичко е било насън!

Превел от чешки: Богомил ПОПОВ

Писмо до нашите читатели

Скъпи читатели и приятели на "Мост",

В ръцете ви е кн. 1 от Втората годишнина на алманаха. С тази книжка "Мост" (ура? уви!) излиза от своята принудителна нелегалност. Компетентните органи най-сетне направиха необходимото, щото няколкото съществуващи и новоформиращи се независими издания да могат да излизат свободно - като щедро им предоставиха грижата сами да си търсят хартия и печатна база.

Това ще даде възможност на "Мост" да излиза в над десет пъти по-голям тираж. Ще се възползваме от тази възможност, доколкото финансовите проблеми и хартиената криза ни позволяват това.

Официализацията на едно подземно издание има своите добри, но и своите негативни страни. Ще отпадне ореолът на нещо забранено и еретично, ще се стопи романтиката на конспиративния печат и ще бъдем принудени да участвуваме в една обща и вълна конкурентна борба, включваща както независимите, така и официалните издания. Освен това по-големият тираж предполага и по-големи производствени разходи поради което ние вече не можем да си позволим да раздаваме безплатно нашия алманах. Определената от нас цена изглежда може би висока, но тя покрива точно производствените разходи и възможността изданието да плаща на своите сътрудници някакъв (макар и по-скоро символичен) хонорар. За сравнение - официалните издания не могат да се самоиздържат дори при тираж 15-20 хиляди, и ако ние се надяваме на това, то е за сметка на полиграфическите качества и на факта, че съставителите няма да получават никакво възнаграждение за труда си. С част от средствата ще се опитаме да увеличим постепенно своя тираж - и за това се надяваме на вас, на вашия интерес, на вашата помощ и на вашето сътрудничество.

Алманах "Мост" ще продължи да излиза като литературно издание на Екогласност - четири пъти годишно (засега) и в обем от четири машинописни коли. С излизането на тази книжка започва абонаментната кампания; цената на абонамента за останалите три книжки е 6 лв. За абонамент са предвидени 1200 бр., 800 - за ръчна продажба. Можете да се абонирате, като изпратите по пощата заявка до редакцията на новия адрес София 1618, бул. "Петко Непетов" 14, като след утвърдителен отговор от наша страна изпратите на същия адрес пощенски запис.

Алманахът ще печата стихове (оригинални и преводни), проблемни статии върху поезията и изобщо върху изкуството (до 5 маш. стр.), рецензии за поетически книги (до 2 маш. стр.), есета (включително и на социално-политически теми - до 4 маш. стр.), рисунки, графики, карикатури (само черно-бели). Ръкописи не се връщат. Приемно време - понеделник и четвъртък от 10 до 13 часа.

Продължава излизането на Библиотека "Мост", от която до този момент са излезли осем авторски книги. Приемат се ръкописи до 60 страници.

С оглед да се повиши тиражът и да се подобрят полиграфическите качества на алманах "Мост", както и с оглед на това Библиотека "Мост" да се разгърне в малка издателска фирма за уникални издания, редакцията приема спонсориране и спомоществателство от фирми и частни лица - под формата на доброволни вноски, хартия и размножителна техника. Спонсорите и спомоществателите ще бъдат оповестявани на страниците на алманаха, като ще бъде даван точен отчет за какво са били изразходвани техните средства. Спонсориращите фирми (по договореност с редакцията) ще имат право на безплатна реклама, а спомоществателите ще могат да разпределят част от тиража, ако желаят това.

Накрая бихме искали да изкажем своята благодарност към всички, които ни изпратиха свои текстове. За съжаление обемът на нашето издание е твърде ограничен - а дори и да не съществуваше този фактор, ние печатаме и ще печатаме само онова, което отговаря на нашите ценностни критерии и на специфичните цели, които си поставя алманах "Мост". Част от получените стихове ще намерят място в някоя от следващите книжки, част от тях (и то по-голямата част) просто нямаат нужните качества, за да бъдат отпечатани. Нека техните автори не се отчайват и не се обиждат - това, че стиховете им са отхвърлени от "Мост", не означава непременно, че са непълноценни и че не могат да бъдат отпечатани другаде.

Във връзка с това трябва да отбележим, че редакцията би се радвала, ако получава вашите мнения за алманаха, и би публикувала откъси от тях - дори и ако те са отрицателни.

И така, скъпи читатели, нека разбием бутилка шампанско о словесния борд на "Мост" и му пожелаем щастливо законно плаване.

МОСТ

БИБЛИОТЕКА "МОСТ" ЧЕТЕТЕ И РАЗПРОСТРАНЯВАЙТЕ!

Библиотека "Мост" е предназначена за малотиражни авторски книги и уникални издания. Жанрови ограничения няма, но има обемни и качествени ограничения: не се приемат ръкописи над 60 страници, също и такива, които не отговарят на художествените критерии на редакторския колектив. До този момент от Библиотека "Мост" са излезли осем книги:

1. Георги Башиянов. Васил Левски. Опит за духовна биография на Апостола. Студия. 1989.
2. Драгомир Петров. Византийски елегии. Стихове. 1989.
3. Виргиния Захариева. Камъкът, който не слуша реката. Стихове. 1989.
4. Михаил Величков. Господи помилуй. Драма. 1989.
5. Георги Рупчев. Смъртта на Тибалт. Поема. 1989.
6. Пенка Ватова. Нерогени спомени. Стихове. 1989.
7. Мария Кръстева. Обратно сътворение. Стихове. 1990.
8. Елисавета Мусакова. В опакия свят. Стихове. 1990.

СЪДЪРЖАНИЕ

ВАЛЕРИ ПЕТРОВ - Самоизгаряне (1)

ПОЕЗИЯТА ДНЕС

ЕДВИН СУГАРЕВ - Опит за една възможна екология на духа (2)

ПОЕЗИЯ

БИНЬО ИВАНОВ - Петолъчният меч (4)

ГЕОРГИ РУПЧЕВ - Спомен за репетиции (5)

ИЛКО ДИМИТРОВ - Смисълт на поезията, Отнет от пейзажа..., Кривото огледало, Никои не се е свършил..., Земята (6)

ТВОРЕЦЪТ ДНЕС

ГЕОРГИ МИНЧЕВ - Нека не се олевяваме (11)

ПОЕЗИЯ

БЛАГА ДИМИТРОВА - Транзит (15)

АРЕСТУВАНИЯТ СТИХ

ЛИЛЯНА СОТИРОВА - Присъда (24)

К. КОСТОВ - Присъдите над "Присъда" (25)

ПОЕЗИЯ

ЕЛИСАВЕТА МУСАКОВА - Самотата..., Смърт е..., От Огисеас Елитис, Душата на света... (26)

МАРИЯ КРЪСТЕВА - Стон (27)

РОСЕН ПАНЧЕЛИЕВ - Пришествие (29)

СИЛВИЯ ЧОЛЕВА - Гледам тази графика и се възхищавам на художника, Цветен понеделник..., Подготовка, Тичам (31)

РОБЕРТ ЛЕВИ - За Бобо и Хара, Молитва, Алиса пасион (32)

ПИСМА ОТ ВЧЕРА

НИКОЛА ГЕОРГИЕВ - Отворено писмо до председателя на СБП (34)

ПОЕЗИЯ

РУМЕН ЛЕОНИДОВ - Арт поетик, Не се чете, Бунтофрения, Via sacra, Бийте, камилари! (35)

КИРИЛ МЕРДЖАНСКИ - Апокалипсис, Инфлация (38)

БОРИС ХАДЖИЙСКИ - Съвършената орбита, Прозрачната стена, Това, което чакаш (38)

ВАЛЕРИ ДАСКАЛОВ - Из поемата "Omniium consensu"... (40)

ПОЗИЦИЯ

ИЛКО ДИМИТРОВ - Към какво се стремим (41)

ПОЕЗИЯ

ХРИСТО СТАНЕВ - Троскот (43)

ВАЛЕНТИН ДАРЕВ - Защо да плача?, Не пуша..., Балада за желтапланериста (44)

МАРИЯ КАРО - Преди да се роди привързаността, Страх от сирени (47)

АЛБЕНА НИКОЛОВА - Думи, Страх, Вещица (48)

ВИРГИНИЯ ЗАХАРИЕВА - Видях, Монолог на една муха, Да-га прогноза (49)

ИВАН РОСЕНСКИ - Небе, Кълбо, Формула, Погребение (51)

АНРИ КИСИЛЕНКО - Епщайн като пророк, Погребението на авангардиста (53)

ПРЕВОД

ВИТЕЗСЛАВ НЕЗВАЛ - Сигналът на времето (превод от чешки Богомил Попов) (54)

Писмо до нашите читатели (60)

Алманах за експериментална поезия "Мост"
Издание на Екогласност

Адрес на редакцията: София 1618, бул. "Петко Нанетов" 14

Редактор: Едвин Сугарев
Секретар: Пенка Ватова
Компютърен набор: Нина Иванова
Корица: Владимир Руменов

Формат 1/16 от 64/80.
Излиза 4 пъти годишно.
Годишен абонамент: 8 лв. Цена на отделен брой: 2 лв.

Печатна база на Народната библиотека "Св. св. Кирил и Методий"
Тираж 2000. Ръкописи не се връщат.